

Akademien Valand/ Göteborgs universitet

Med kameran som verktyg i konstpedagogiken

Konstnärligt magisterprogram i film
med inriktning mot curator för film och video, 60 hp

Birgitta Åhlund

Konstnärligt magisterprogram i film
med inriktning mot curator för film och video, 60 hp

Akademien Valand 2016/2017

Handledare: Linda Sternö

Göteborgs universitet

Innehållsförteckning

Del 1. Med kameran som verktyg i konstpedagogiken

Bakgrund.....	2-4
Metod och kunskapsteoretisk underbyggnad.....	4-5
Konstpedagogik och forskning.....	5-7
Konstnär/konstpedagog/forskare – olika positioner.....	7-8
Identitet: självbild/världsbild gestaltad genom kameran.....	8-13
Slutdiskussion/Sammanfattning.....	13-14

Del 2. Loggboken

1. ARDMORE/LINKÄRVEN – ”Tillsammans – Jag i världen”.....	15-20
2. NIKE UNGDOM – ”Med kameran som verktyg i konstpedagogiken”.....	20-24
3. TEATERELEVER ÅRSKURS 1 – ”Med kameran som verktyg i Diktprojektet”.....	24-29
Litteraturförteckning.....	30

DEL 1. MED KAMERAN SOM VERKTYG I KONSTPEDAGOGIKEN

Bakgrund

Learn to do by knowing and to know by doing.

/John Dewey, 1889

Jag vet inte exakt när, men efter att under några år ha experimenterat med olika former av publik interaktivitet genom nya media på teman som selfie/porträtt, stilleben och iscensättning, börjar jag att ställa mig frågan om man inte skulle kunna arbeta med ny teknik också i mötet med enskilda grupper. Hur skulle den digitala tekniken kunna användas för lärande genom bilder?

En bakomliggande orsak till sökandet efter nya former av interaktion med publiken för att skapa deltagande finner man naturligtvis i det snabbt föränderliga medielandskap, där användaren står i fokus för produktion och konsumtion av bilder via surfplattor, smartphones, iPads och andra digitala plattformar. Etablerandet av sociala medier, den uppblossande selfiekulturen och hypen kring Pokémon go under 2016 är bara några exempel. Producerandet av bilder och visuella uttryck kopplade till självbilder är idag allmängods – men de estetiska uttrycken blir lätt likriktade. Aktörer som Youtube och Facebook bygger sina varumärken på att användarna själva fyller deras plattformar med innehåll. I utbyte mot personuppgifter tillhandahålls en global scen för interaktion med en hel värld. Dessa samtidens snabba och komplexa skeenden spiller också över på konstpedagogiken och skapar ett behov av att utmana det egna arbetssättet och reflektera över vilka specifika möjligheter man kan urskilja i sin egen praktik. Vid ungefär samma tidpunkt kommer jag i kontakt med Barnfilmskolan¹ och deltar i workshopen "Med kameran som verktyg", där man lyfter fram kameran som ett verktyg för lärande med fokus på bildförståelse. I samband med denna workshop börjar jag fundera på om kameran och den rörliga bilden skulle kunna bidra till att skapa en annan form av deltagande i den konstpedagogiska praktiken, som vanligtvis bygger på visning/samtal i samband med besök i en pågående utställning. Jag vill ta reda på hur detta skulle kunna se ut och vilka metoder och teorier det finns att bygga ett sådant utforskande på.

Genom kontakten med Linda Sternö, lektor i filmisk gestaltning på Akademin Valand, får jag upp ögonen för Curatorsprogrammet och efter ett samtal med min enhetschef på Bohusläns museum visar det sig vara möjligt att kombinera arbetet som konstpedagog med heltidsstudier under ett år för att undersöka nya arbetsmetoder. När jag skriver min projektformulering föreställer jag mig att Curatorsprogrammet skall ge mig möjligheten att under ett år utforska och dokumentera hur man skulle kunna arbeta med den rörliga bilden och kameran som verktyg i den konstpedagogiska praktiken. Syftet är alltså att ta reda på *om* och i så fall *hur* man genom kameran skulle kunna ge barn/unga erfarenheter av att arbeta i en process (tänkande/ görande/ visualisering) genom ett medium som de själva är vana vid att hantera och genom detta upptäcka samtidskonstens uttrycksformer. I min formulering listar jag tre utgångspunkter:

- barn/ungas ingång till konstnärlig gestaltning
- institutionens förhållande till samtiden och sin egen roll som förmedlare av berättelser/estetiska uttryck
- kameran/ den rörliga bildens potential att utveckla konstpedagogiken

---

¹ På www.barnfilmskolan.se beskrivs verksamhetens historik: "Barnfilmskolan är ett samlingsnamn för en mängd olika aktiviteter. Den gemensamma faktorn är synen på kameran som ett verktyg för lärande. Barnfilmskolan startade 2011 som ett pedagogiskt utvecklingsprojekt på dåvarande Filmhögskolan, Göteborgs universitet. Idag ligger många av Barnfilmskolans aktiviteter under Akademin Valand, Göteborgs universitet."

Vad?

Det jag vill undersöka är *om* och i så fall *hur* den rörliga bilden/kameran skulle kunna användas som verktyg och metod i den konstpedagogiska praktiken i mötet med barn/unga (vuxna).

Hur?

Under våren 2017 kommer jag att arbeta med tre olika grupper för att utforska möjligheterna att använda den rörliga bilden och kameran som verktyg inom konstpedagogiken vid Bohusläns museum. Den ena gruppen består av sex pedagoger och tio brukare på de två dagliga verksamheterna Linkärven och Ardmore, som drivs av Uddevalla kommun och erbjuder sysselsättning enligt LSS (Lagen om Stöd och Service) för individer med funktionsvariationer. Verksamheterna har inriktning mot att arbeta med estetiska läroprocesser. Den andra gruppen består av pedagoger och en grupp ungdomar mellan 16-20 år på Nike Ungdom, en kommunal verksamhet som erbjuder vägledning genom konstnärliga processer för att få tillbaka studiemotivationen hos ungdomar som riskerar att inte fullfölja sina gymnasiestudier. Den tredje gruppen består av två media/teaterlärare och deras tio elever på årskurs 1 på gymnasiet estetiska program med inriktning teater. Ingången kommer att vara frågor kring identitetskapande i relation till individ/kollektiv (självbilder) och omvärlden/verkligheten (världsbilder) och estetiska uttryck (konstnärlig gestaltning).

Verktyg: iPad, mobiltelefon, digitalkamera.

Varför?

Syftet med arbetet är att ta reda på *om* och i så fall *hur* det är möjligt att med den rörliga bilden och kameran som verktyg skapa ett utrymme inom konstpedagogiken för att utveckla processinriktade samarbeten som kan bidra till en fördjupad förståelse för konstnärliga processer samtidigt som man stimulerar intresset för att ta del av konstnärlig gestaltning i olika former. Jag har inte tidigare arbetat aktivt med kameran som ett lärandeverktyg i konstpedagogiken, utan framför allt fokuserat på traditionella visningar och samtal i pågående utställningar. Med dagens lättillgängliga teknik tror jag att man kan hitta metoder att synliggöra det egna seendet på andra sätt än tidigare. Delaktigheten ligger i teknikens möjlighet att snabbt visualisera den egna blicken. Att använda iPad/mobiltelefon eller digitalkamera innebär att verktyget i sig självt rymmer möjligheten att arbeta med såväl stillbild, rörlig bild som ljud. En kamera är inte bara ett bildverktyg utan en kombination av dessa tre delar: bild, ljud och rörelse.

Behovet att utforska den digitala teknikens möjligheter att utveckla det konstpedagogiska områdets praktik har naturligtvis att göra med den snabba etableringen av nya media. Den digitala teknikens multifunktioner betraktade som "förlängningar av våra sinnen" bidrar till förändrade beteenden för hur vi tänker, kommunicerar, samlar intryck och ger uttryck för oss själva och våra idéer både privat och i det offentliga rummet. Många unga ägnar mycket av sin tid på sociala medier – men även om man ingår i en delningskultur där interaktionen med andra är i fokus, sitter var och en uppkopplad för sig själva och interaktionen sker via de bilder och texter som publiceras. Den brist jag ser, ligger i hur man tillägnar sig en medvetenhet kring hur vi läser, tolkar och förstår materialet och teknikens konsekvenser. Susan Sontags iakttagelse av hur representationen av verkligheten får ett slags företräde framför verkligheten känns mer relevant än någonsin. Sontag skriver: "[a]tt uppleva en sak blir tillslut liktydigt med att ta ett fotografi av det, och att delta i en publik händelse blir mer och mer likvärdigt med att beskåda den i fotograferad form. Den mest konsekvente av 1800-talets esteter, Mallarmé, sade att allting i världen existerar för att hamna i en bok. Idag existerar allting för att hamna i ett fotografi."² Byter man ut begreppet "fotografi" mot "sociala medier", så beskriver citatet också en företeelse i vår egen samtid.

---

² Sontag, S. (2001). *Om fotografi*. (Ny utg.). Stockholm, Natur och kultur, s. 33

Valet att undersöka just kameran som verktyg i konstpedagogiken motiveras inte minst av den särställning som bilder har fått i vårt samhälle. Den snabba teknikutvecklingen möjliggör ett aktivt deltagande, men verkar lika ofta resultera i en passiv och oreflekterad konsumtion och slentrianmässig produktion av bildmaterial. Sontag konstaterar att: "[d]en påföljande industrialiseringen av kamera-teknologin infriade bara ett löfte som funnits i fotografien från första början: att demokratisera alla upplevelser genom att översätta dem till bilder."³ Men den demokratiska aspekten i de nya medierna hotar att urholkas om inte teknikkunskaperna kombineras med kunskaper i bildförståelse. Och trots dagens delningskultur, där vi både är producenter och konsumenter i en gemensam visuell kultur, släpar vi efter när det gäller att integrera nya media i den konstpedagogiska praktiken. Det är viktigt att förhålla sig till teknikutvecklingen för att vara angelägen, inte minst för nya generationer.

Under året vill jag experimentera och arbeta i process, både teoretiskt/analytiskt och konkret/praktiskt. Jag vill fånga upp och reflektera över pågående projekt och samla på mig en fördjupad kunskap kring att tänka rörlig bild/kamera och teoretiskt reflektera över innehåll, form och process, erövra färdigheter och hitta former för att kunna använda rörlig bild/kamera som ett verktyg i mitt arbete. Jag vill tillägna mig erfarenheter av olika sätt att arbeta praktiskt med kameran som verktyg i skapande situationer och iakta det som uppstår hos individ/grupp i mötet med mediet. Det skall vara ett enkelt ramverk, där processen kan äga rum och ge utrymme för improvisation. Leken och undersökandet är viktiga beståndsdelar och där måste finnas utrymme att ta vara på de möjligheter som spontant uppstår.

Metod och kunskapsteoretisk underbyggnad

Till den intelligenta praktikens väsen hör att ett utförande av en handling modifieras av dess föregångare. Den handlande lär sig fortfarande.

/Gilbert Ryle, 1949

Jag börjar mitt utforskande av kameran som verktyg i konstpedagogiken direkt i min egen praktik som konstpedagog på Bohusläns museum. Min avsikt är att bryta det vanemässiga sättet att lägga upp arbetet på och istället pröva olika tillvägagångssätt direkt i verksamheten. Mitt mål är att *vara i lärande genom handling*. Jag vill genom att ta in nya kunskaper och färdigheter i min praxis på ett förutsättningslöst sätt utforska teknikens plats i min egen praktik. I de samarbeten som jag under våren 2017 inleder med tre grupper, går samtliga med på att låta mig prova arbetsmetoder och upplägg längs vägen. Jag ber kontinuerligt om respons från de lärare/pedagoger och deltagare/elever som jag arbetar tillsammans med för att också kunna få med deras erfarenheter och reflektioner kring arbetet.

För att teoretiskt förankra mitt val av arbetsmetod, refererar jag till filosofen Bengt Molanders två begrepp "kunskap-i-handling" och "reflektion-i-handling".⁴ Definitionerna av begreppen är absolut inte entydiga, men de erbjuder ett begreppspar som legitimerar valet att utgå från praktiken och prova sig fram direkt genom praktisk erfarenhet. Begreppet "kunskap-i-handling" fokuserar på att utvinna lärdom genom görandet och inbegriper på det sättet en process som bygger på erfarenhet av att arbeta praktiskt, men som i samma stund som görandet pågår också omfattar en frihet att längs vägen dra lärdom och utvinna nya erfarenheter i nuet. Även om ramarna är satta (framför allt i val av verktyg och avgränsning i tid), så är slutresultatet inte givet från början utan processen är vad jag skulle vilja kalla öppen och pågående, vilket kan kopplas samman med begreppet "reflektion-i-handling", som i sig rymmer möjligheten att gå utanför given praxis och förändra sitt arbetssätt. Jag stödjer mig också på

---

³ Ibid, s. 17

⁴ Molander, B. (1993). *Kunskap i handling*. Göteborg, Daidalos

forskningen kring den bildspråkliga tradition, där man framhåller att kunskap inte enbart tillägnas teoretiskt utan poängterar vikten av att "den måste erövrats genom aktivt arbete."⁵

Samtliga projekt i den här undersökningen bygger på nära samarbeten med andra, vilket skapar ytterligare dynamik i arbetsprocessen. För att kunna följa processen (eller kanske riktigare processerna i de olika grupperna) har jag valt att skriva en loggbok, där jag under varje projekt skriver ner vad som görs, hur det fungerar och vilka situationer och reaktioner som uppstår. Ibland är beskrivningen mera detaljerad, andra gånger mera kortfattad. Tillsammans med deltagarnas bilder, film- och ljudinspelningar inom de olika projekten, utgör detta mitt huvudsakliga empiriska referensmaterial. Loggboken redovisas i sin helhet i sista delen av texten.

Konstpedagogik och forskning

Med bilden som verktyg i undersökande projekt kan ny kunskap erövrats.

/Gert Z Nordström, 2014

Hur definieras begreppet konstpedagogik? Det är ett område och en yrkesroll som egentligen inte har en så lång bakgrundshistoria. Forskning kring området har inte heller varit särskilt omfattande, men idag finns det möjlighet att studera ämnet konstpedagogik på högskolenivå. Finns det gränser för vad man kan göra inom konstpedagogiken? Frågan är intressant att ställa sig, särskilt med hänsyn till den mängd uttrycksformer som ryms inom samtidskonstens olika praktiker. En tongivande avhandling, där också mycket av den tidiga historiken kring konstpedagogikens framväxt finns samlad, är konstvetaren Anna Lena Lindbergs avhandling "Konstpedagogikens dilemma: historiska rötter och moderna strategier" från 1989. Året efter, 1990, installeras Gert Z Nordström som Sveriges första professor i bildpedagogik. Han deltar under 1970-talet i framväxandet av ett nytt bildämne i den svenska grund- och gymnasieskolan. Förutom bildforskning är han också verksam som pedagog och konstnär.

Anna Lena Lindberg skriver utifrån erfarenheten av den egna praktiken som konstpedagog. Hon diskuterar det dilemma som konstpedagogiken befinner sig i utifrån polariseringen mellan ytterligheterna; en uppfostrande- (*att lära ut rätt svar*) och en karismatisk hållning (*att låta verket tala för sig självt*). Dessa två hållningar bidrar till upprätthållandet av en "konstens oåtkomlighet" (mystifikation) som handlar om att säkra tolkningsföreträdet. Det alternativ som Anna Lena Lindberg föreslår som en lösning på konstpedagogikens dilemma är den *gemensamma bildens riktning*, som låter olika tolkningar mötas genom dialog med betraktarna. Enligt hennes definition syftar konstpedagogiken till "att utveckla förmågan att *se, uppleva* och *förstå* konstverken."⁶ Hon betraktar inte den skapande verksamheten som ett mål för konstpedagogiken, även om den till viss del kan vara legitimerad för att ge kunskap om en viss teknik.

Gert Z Nordström ger en vidare definition av begreppet. Han skriver att "konstpedagogik i Sverige har av någon anledning blivit Carlo Derkert, Levande verkstad och Reggio Emilia⁷. Med all respekt för

---

⁵ Nordström, G. Z. (2014). *Konst- och bildpedagogiken i Sverige*. Häikiö Karlsson, T., Lindgren M., Johansson, M. (Red.). *Texter om konstarter och lärande*. Göteborg, Göteborgs Universitet, s. 26

⁶ Lindberg, A. L. (1989). *Konstpedagogikens dilemma: historiska rötter och moderna strategier*. (Doctoral thesis, Serie Lund studies in art history, 2). Lund, Lunds universitet, s. 23

⁷ Carlo Derkert (1915-1994) var museiman och konstpedagog och var med och byggde upp visningsverksamheten på Moderna museet i Stockholm. Han var också verksam som konstvisare på Nationalmuseum i Stockholm. Man kan läsa om hans insatser i svenskt konstliv i Jan Bahlenbergs bok *Carlo Derkert. Porträtt av en konstvisare* (2005) / Levande verkstad grundades i Stockholm 1967 av den amerikanska konstnären och pedagogen Adelyne Cross-Eriksson (1905-1979). Metoder för att frigöra den skapande förmågan hade sina rötter i Bauhausrörelsen, som växte fram i Tyskland under 1920-talet och byggde på att stimulera elevernas självförtroende, få dem att undvika konventionella tankemönster och utgå från sina egna erfarenheter. / Den italienske förskolläraren och barnpsykologen Loris Malaguzzi (1920-1994) var en förgrundsgestalt i den pedagogiska inriktning som kallas Reggio Emilia (uppkallad efter staden med samma

dessa företeelser är konstpedagogik något betydligt mer och omfattande. Målet för konstpedagogiken är i första hand inte att vinna nya anhängare till konsten utan att se den som ett redskap till en mer kvalificerad mänsklig kommunikation. Konst är ett språk med vars hjälp tankar och idéer kan tolkas och kreativt utvecklas.⁸ Han är kritisk till att Anna Lena Lindberg i sin avhandling inte nämner reformarbetet som gjordes på Teckningslärarinstitutet/Bildlärarinstitutet på 1970- och 80-talen. Där lades fokus på det praktiska momentet och det egna skapandet, som en ingång till en djupare förståelse av konsten som språk. En tydligare formulering av vikten av bildanalys ledde sedan fram till etablerandet av ett nytt bildämne i den svenska grund- och gymnasieskolan.⁹ Den metodik som växte fram kallades för en polariserande pedagogik och fick sin höjdpunkt på 1980-talet. Den grundläggande idén var att man förutom att kombinera praktik och teori också betonade kunskapsinhämtandet som en process byggd på jämförandet av motsatser. Jag tror att hans idéer kring bildskapandets funktion i vårt lärande direkt kan kopplas till utforskandet av kameran som verktyg i konstpedagogiken.¹⁰

Hur museer och institutioner i Norden använder konsten som en resurs i lärandet har dokumenterats i Nordiska akvarellmuseets publikation "Konsten som läranderesurs: syn på lärande, pedagogiska strategier och social inklusion på nordiska konstmuseer." (2009)¹¹. Där diskuteras konstpedagogikens ställning och praxis i en komparativ studie genom ett urval bland konstmuseerna i de nordiska länderna. På Nordiska akvarellmuseet har metodiken kring konstpedagogiken redan från början varit nära knuten till experiment och skapande i kombination med samtal och dialog. I Göteborgs konstmuseums skriftserie "Konstpedagogik=Art Education" (2011)¹² görs en genomgående analys den konstpedagogiska verksamheten på Göteborgs konstmuseum fram till idag. Historiken ger även här en bild av en konstpedagogik som lyfter fram dialogen och samtalet i betraktarens möte med konsten, men också här betraktas det praktiska skapandet som en viktig del av konstpedagogiken.

Jag sympatiserar med synen på konsten som ett språk och upplever att den passar väl in på idén att utforska kameran som verktyg i konstpedagogiken för att lyfta fram processen och synliggöra hur urval, ordnande och presentation styr uttryck och budskap i ett lärande som utgår från konstnärlig gestaltning. Jag är nyfiken på att se om det praktiska görandet kan skapa ett utrymme för individens eget tänkande och bli utgångspunkt för en dialog som stödjer mötet med konstens olika uttrycksformer. Idag är individens delaktighet i samhället baserad på att vi kommunicerar inte minst genom bilder – även om vi inte skapar konst så är vi aktiva medskapare av den visuella kultur vi omges av. Detta motiverar ett förhållningssätt, där man genom att använda kameran som verktyg för lärande på ett tydligare sätt kan

---

namn, där Malaguzzi föddes och var yrkesverksam). I fokus stod synen på barnet som en kompetent medborgare i ett demokratiskt samhälle. Sedan 1992 finns Reggio Emilia Institutet i Sverige - www.reggioemilia.se

⁸ Nordström, G. Z. (2011). *Konst, bilder, pedagogik eller gossen som inte ville sluta skolan*. Stockholm, Albert Bonniers förlag, s. 82

⁹ Nordström, G. Z. (2014). *Konst- och bildpedagogiken i Sverige*, ur antologin *Texter om konstarter och lärande*. Häikiö Karlsson, T., Lindgren, M., Johansson, M. (Red). Göteborg, Göteborgs universitet, s. 25-26

¹⁰ Ibid, s. 26. Nordström skriver: "Den bildspråkliga traditionens andra flaggskepp, den polariserande pedagogiken (eller metodiken som den ibland kallades) var liksom bildanalysen också en frukt av omvälvningarna på 1960-talet. Vid mitten av årtiondet diskuterades den som en alternativ pedagogik med tyngdpunkt på grupparbete och bildskapande. Efter 1968 blev den alltmer inriktad mot kritiskt undersökande studier där analyser varvades med konstnärligt skapande. Kunskap var något man inte bara kunde läsa sig till. Den måste erövas genom aktivt arbete. Kritik riktades också mot läroplanens tal om allsidighet. Allsidighet ställer visserligen krav på att saker och ting skall belysas från alla sidor men det säger ingenting om hur djupgående eller kvalitativ denna belysning bör vara. För att inte förbigå väsentliga aspekter på skolans kunskap räcker inte ord om allsidighet. Kunskap måste efter behov också kunna fördjupas även beträffande dolda och tabubelagda områden. Polarisering uppmanar automatiskt den kunskapsökande att upptäcka motsatser och jämföra dem. Pol och motpol har det gemensamt att de är beroende av varandra. En pol utan motpol representerar inte verkligheten utan bara enskilda och inskränkta intressen. Alla jämförelser kräver två slag av sökande; sökande efter likheter och sökande efter skillnader. Om det bara finns likheter eller bara skillnader finns det ingen problematik att bearbeta. Polariseringens uppgift är inte att utse vinnare eller förlorare utan att tydliggöra världen."

¹¹ Aure, V., Illeris, H., Örtengren, H. (Red.). (2009). *Konsten som läranderesurs: syn på lärande, pedagogiska strategier och social inklusion på nordiska konstmuseer*. (Series NAM publikation, 47). Skärhamn, Nordiska akvarellmuseet

¹² Arvidsson, K., Werner, J. (Red.). (2011). *Konstpedagogik=Art Education*. (Series Skiascope, 2001-872X; 4). Göteborg, Göteborgs konstmuseum

relatera till det egna bildskapandet/ den egna bildkonsumtionen inom konstpedagogiken. Jag är nyfiken på om detta kan öka medvetenheten kring och intresset för att lära sig mera om hur man som individ under olika tidsepoker styrs av rådande bildkonventioner och förutbestämda visningsformat. Med ett sådant förhållningssätt blir arbetet ett "konstbildningsprojekt", som handlar om att anpassa pedagogiken till dagens digitala verktyg för att både medvetandegöra det egna bildskapandet och introducera unga till den konstnärliga praktiken och möjligheterna i en konstnärlig gestaltning. Gert Z Nordström skriver: "Vad förefaller mer nödvändigt i dagens informations- och datasamhälle än kombinationen bild och teknik?"¹³

Enligt min erfarenhet är det ett dialogiskt förhållningssätt som präglar mycket av dagens konstpedagogiska praktik, med metoder som "Sokratiska samtal", där samtalet inte drivs av ett rätt eller fel utan av ett resonerande där olika perspektiv blir synliga och "estetiska lärprocesser", där görandet och den sinnliga erfarenheten ligger till grund för reflektion och analys. Eftersom fokus ofta ligger på att presentera en utställning, blir eventuella praktiska moment kopplade till visning av och samtal i den specifika utställningen. Att låta dialogen uppstå med utgångspunkt i konsten genom att tillåta andra delar av livsvärlden att bli del av samtalet gör det möjligt att skapa ett igenkännande, där betraktaren kan använda sig av sin egen livserfarenhet i mötet med konsten. Jag föreställer mig att dialogen och samtalet kan förstärkas genom att man integrerar nya medier, där man stegvis får olika erfarenheter av att belysa och bearbeta ett tema eller en tematik i mötet med samtidskonsten. Frågan är hur olika upplägg skulle kunna utformas om kameran (iPaden) användes som ett verktyg för det egna utforskandet – med möjlighet att arbeta med såväl ljud som stillbild och rörlig bild? Jag tror att man genom att kombinera det egna görandet med samtal/reflektion och mötet med olika konstnärliga uttryck skulle kunna utmana den egna självbilden och synen på vad konstnärlig gestaltning egentligen kan vara. Detta är också motiverat av att samtidskonstens uttryck idag är mycket varierande – här finns egentligen inga begränsningar vad gäller vare sig gestaltning eller uttrycksmedel. Idag är inte heller en kamera *bara en kamera*. En digitalkamera är både bild och ljud och rörelse. I förordet till antologin "Texter om konstarter och lärande" (2014) skriver de tre redaktörerna: "Konstarterna kan betraktas som medier för lärande, vilket innebär att de får en funktion som pedagogiska verktyg. I enlighet med ett vidgat textbegrepp kan de också fungera som redskap för kommunikation och gestaltning, något som kan ses som fenomen med nära koppling till lärande."¹⁴ Jag menar att vi genom att använda kameran (iPaden) som verktyg även förhåller oss till ett utvidgat bildbegrepp, där tekniken gör det möjligt att med samma verktyg gestalta genom såväl bild som ljud och rörelse.

Konstnär/konstpedagog/forskare – olika positioner

Det finns idag flera exempel på konstnärer som inom sina konstnärskap vandrar mellan olika positioner, det kan vara konstpedagogens, curatorns och/eller forskarens roll. För mig har detta varit inspirerande. Jag vill därför lyfta fram två konstnärskap som använder kameran som verktyg utifrån olika positioner i sin konstnärliga process. Den ena i kombinerar rollerna som konstpedagog och konstnär, den andra rollerna som konstnär och forskare. Båda har forskat kring sin egen konstnärliga process – i det ena fallet är det en utomstående person som gjort dokumentation och analys medan den andra personen själv har forskat i sin egen konstnärliga process.

---

¹³ Ibid, s. 31

¹⁴ Häikiö Karlsson, T., Lindgren, M., Johansson, M. (Red.). (2011). *Texter om konstarter och lärande*. Göteborg, Göteborgs universitet, s. 7-8

Det första exemplet är Mija Renström. I rapporten "Att se sig själv från ett annat håll" (2011)¹⁵ har Eva Mark gjort en begreppsanalys av den workshop som Mija Renström genomförde tillsammans med personal på Östra sjukhuset i Göteborg 2010. Det andra exemplet är Cecilia Parsberg, som i sin avhandling "Hur blir du en framgångsrik tiggare i Sverige" (2016)¹⁶ bland annat dokumenterar den deltagarbaserade workshopen i "Givandets kör och tiggandets kör" (2014). Cecilia Parsberg skriver om vikten av att skapa en gemensam uppgift, där etik och estetik baseras på delaktighet och ömsesidig respekt i mötet med dem (tiggarna och givarna) som hon involverar i sin konstnärliga forskning. Hon arbetar med den rörliga bilden och kameran och på ett ställe betonar hon det fundamentala i att hon skall "få bilderna, *inte ta dem*."

Båda använder de workshopen som metod i sin konstnärliga forskning/konstnärliga praktik och inkluderar arbetet med deltagarna som en del i tillkomsten av ett självständigt verk, vilket sedan kommuniceras genom utställning. Båda projekten faller in under begreppet relationell konst genom att projekten skapar en social plattform, där det är konstnären som skapar det ramverk som deltagarna sedan agerar inom. I mitt projekt är jag inte ute efter att skapa ett konstnärligt verk utan jag är intresserad av att undersöka om jag kan hitta konkreta former för hur kameran kan användas som ett verktyg i en konstpedagogisk praktik för att starta processer med syftet att deltagarna skall erfa och lära genom det egna görandet.¹⁷ En viktig aspekt i min undersökning är utforskandet av ett utrymme där konstpedagogiken på ett friare sätt kan formulera sin egen uppgift och skapa processer/projekt som kan ta sin början såväl i mötet med ett enskilt konstverk eller ett konstnärskap som i mötet med en konstnärlig praktik. I fokus står kontakten med konstnärliga uttryck och själva görandet (med kamera/lpad som verktyg) och reflekterandet (att förhålla sig till görandet genom dialog och samtal). Det viktiga är att det blir ett möte med en konstnärlig praktik (konstnärskap/konstverk/företeelse i konsten/samtidskonsten) och en deltagarbaserad process som bygger på ett *görande* och en *reflektion*.

På Bohusläns museum arbetar vi sedan flera år med en "av- och med pedagogik", där vi bjuder in referensgrupper och engagerar ungdomar i olika utställningsprojekt. Deltagandet kan också handla om att utveckla interaktiva delar i utställningsmiljöerna, för att låta publiken interagera och lämna avtryck. Ofta med utforskandet av digitala tekniker som en del av upplägget. Det känns därför naturligt att ta steget och undersöka kamerans möjligheter som verktyg i konstpedagogiken, inte minst utifrån möjligheterna till ett mera aktivt deltagande i lärandet. Kanske ett mera samtida förhållningssätt inom konstpedagogiken vore att förhålla sig till begreppet "deltagarkultur" i utforskandet av hur nya media kan bidra till att utveckla den konstpedagogiska praktiken?

Identitet: självbild/världsbild gestaltad genom kameran

Förhållandet mellan bild och verklighet har genom historien påverkat identitetsskapandet i relation till individ/kollektiv (självbilder) och omvärlden/verkligheten (världsbilder) och estetiska uttryck (konstnärlig gestaltning). I takt med teknikens utveckling har alltmer sofistikerade möjligheter för självrepresentation och omvärldsakttagelser representerade i bild blivit tillgängliga. Förhållandet mellan verklighet och bild eller kanske snarare det som händer i oss när vi ser oss själva eller världen på bild har på olika sätt varit ett tema i de tre grupper som jag har jobbat med.

---

¹⁵ Mark, E., Renström, M. (2011). *Att se sig själv från ett annat håll*. (Rapport/ Grundtviginstitutet vid Göteborgs universitet; 10). Göteborg, Göteborgs universitet

¹⁶ Parsberg, C. (2016). *Hur blir du en framgångsrik tiggare i Sverige? En undersökning av tiggandets och givandets bilder 2011-2016*. (Series: Dissertations from Academy of Fine Arts at Umeå University; 1). Lund/Umeå, Lunds universitet/ Umeå universitet

¹⁷ Dewey, J. (1999). *Demokrati och utbildning*. Göteborg, Daidalos

Det som har intresserat mig har varit själva förhållandet mellan representation och verklighet och vad mötet med bilden gör med oss. Susan Sontag skriver: "Som de moderna formerna av en strävan att uttrycka sig själv vanligen gör rekapitulerar fotografen både de traditionella sätten att på ett radikalt vis ställa jaget mot världen. Fotografen betraktas som en skarp manifestation av detta individualiserade "jag", det hemlösa egna jaget, vilset i en överväldigande värld – vilket bemästrar verkligheten genom en snabb visuell antologisering av den. Eller också betraktas fotografen som ett medel för att hitta en plats i världen (vilket fortfarande upplevs som överväldigande, främmande) genom att man kan inta en reserverad hållning till den – förbigå jagets störande, påträngande krav. Men skillnaden är inte så stor som den kan tyckas mellan försvaret av fotografen som ett överlägset medel för självuttryck och lovprisningen av fotografen som ett överlägset sätt att ställa jaget i verklighetens tjänst."¹⁸ Det finns en stor potential i att använda kameran som verktyg för att utveckla vårt seende – både i synen på oss själva och hur vi betraktar vår omvärld. Att omsätta vår blick till tvådimensionell bild synliggör hur vår uppfattning av den gränslösa och mångfacetterade verkligheten kan resultera i helt skilda berättelser där vi skapar sammanhang och berättelser beroende på vad vi väljer att se (urval) men också styrs av sådant som vi inte uppmärksammar. I arbetet med kameran som verktyg fungerar det både att fördjupa arbetet individuellt och i grupp, man kan vara flexibel och möta enskilda individers olika behov.

I projektet "Tillsammans – Jag i världen" med gruppen från daglig verksamhet blev kameran och den rörliga bilden central som en spegling av det som de enskilda deltagarna gjorde tillsammans. Vi började med upplevelsen av utställningen "Face the Collection" i Konsthallen på Bohusläns museum, där vi undersökte begreppet tvilling utifrån en serie fotografier av den brittiska konstnären Trish Morrissey. Deltagarna fick arbeta med iPads, först som ett verktyg för att ta egna bilder utifrån begreppet tvilling sedan som ett verktyg för att iscensätta sig själva i olika roller. Pedagogerna Thomas Morqvist fångade upp några intressanta reaktioner från brukarna när vi talade om tvillingar: "Det är barn, en uppfattning som dök upp först när vi frågade gruppen vad tvillingar är." Han berättade senare om en oväntad insikt som följde på frågan "Hur ser man om en huvudfoting är påklädd eller naken? (Brukaren fick i uppdrag att måla en naken och en påklädd tvilling, insåg själv att det inte gick att se skillnad och hade svårt att se var kläderna skulle vara. Kommer bli intressant att följa upp." De olika momenten där iPaden användes blev sedan utgångspunkt för curerandet av det bildmaterial som visades på storbildsskärm för hela gruppen och verksamhetens chefer i hörsalen på Bohusläns museum. Vid det publika framträdandet som Curatorsprogrammet gjorde i Svenljunga curerade jag ett möte mellan brukare och pedagoger från Uddevalla och arbetstagare och pedagoger från Skaparverkstaden i Svenljunga. På teaterbiografen i Svenljunga fick brukarna på daglig verksamhet från Uddevalla chansen att visa upp det som vi hade gjort tillsammans. Här blev det sociala centralt, inte minst genom de olika rum som deltagarna rörde sig i. Tematiken kring identitet och synlighet hade inte kunnat få samma effekt med något annat verktyg än kameran. Kameran som verktyg bidrog i det här fallet inte bara till att man blev synlig för sig själv, utan också att man blev synlig inför varandra.

I myten om Narcissus, förlorar sig en yngling i sig själv när han möter det vackra ansiktet som speglar sig i vattenytan. Myten om Narcissus kan ytligt sett betraktas som en metafor för vår tids självupplukande selfiekultur. Men jag tror också att vår fascination över att synas på bild rymmer en stor potential – om man medvetandegör "den subjektiva upplevelsen" och "det yttre betraktandet" och inleder en dialog mellan det man tror att man uttrycker och det man faktiskt ser på bilden. Tar man in dessa två aspekter samtidigt blir kameran ett verktyg med stor potential att synliggöra det egna jaget och formulera ens plats i rummet. Att både vara i upplevelsen och distansera sig och se sig själv utifrån, att växla positioner. Det som är katalysatorn är samtalet och reflektionen och det som händer när vi ser

---

¹⁸ Sontag, S. (2001). *Om fotografi*. (Ny utg.) Stockholm, Natur och kultur, s.13

oss själva utifrån i en situation som vi samtidigt upplever inifrån. Bengt Molander beskriver dialogen som en bildningsprocess, där ett "jag" och ett "du" formas och omformas i mötet med varandra. "Du visar mig vad jag har sagt och jag visar dig vad du har sagt."¹⁹ Jag tror att Molander avser att man visar genom handling, men jag föreställer mig att handlingen när man arbetar med kameran som verktyg, rent konkret resulterar i en bild/bilder som man samtalar utifrån. Molander beskriver på detta sätt hur en "genuin kommunikation" eller en (sokratisk) dialog kan föras. Jag föreställer mig att samtalet utifrån de bilder man har tagit har denna kvalitet genom att man delar och utbyter erfarenheter och förhållningssätt och berikar varandras perspektiv. I samtalet förskjuts även diskussionen till att handla om bilden, representationen, vilket avdramatiserar det egna deltagandet.

Det digitala bildflödet iscensätter ofta en ganska endimensionell form av kommunikation, en skenbar dialog som även om den bygger på att materialet delas med och av andra, ändå uppehåller sig mera vid att uppnå kvantitet (antalet likes och gilla-markeringar i flödet) än att skapa en process som handlar om ett egentligt utbyte med potential till utveckling och förändring ur ett mellanmänniskt perspektiv. Susan Sontag skriver att: "fotografen har blivit ett av de främsta medlen för att uppleva något, för att ge ett sken av deltagande."²⁰ Idag kan man uppleva att samma fenomen uppträder i de visuella flödena på sociala medier – där en flagga eller någon annan markering blir ett uttryck eller bevis för "deltagande". Antingen gillar man eller så ogillar man – det värsta kanske är om inläggen möts av tystnad. Denna form av kommunikation kan säkert ge snabb bekräftelse - antingen i positiv eller i negativ bemärkelse – men baseras i grunden på ett svart/vitt värderande vars retorik riskerar att bli onyanserad och snabbt få en stor genomslagskraft. I arbetet med de olika grupperna gör kameran (iPaden) det möjligt att både vara i situationen och sedan titta på den utifrån. När man delar det man har skapat med gruppen förtydligas det egna deltagandet och samtalet nyanseras.

Hannah Arendt beskriver hur människan inträder i en värld av relationer och hur individen genom sitt handlande både är med och spinner trådar i en större väv och skapar sitt eget livs historier. "Det som blir kvar av deras handlande är inte de impulser som satte dem själva i rörelse utan de historier dessa gav upphov till."²¹ Hon fortsätter med att beskriva hur dessa historier kan dokumenteras i urkunder eller materialiseras som konstverk. I handlandet och görandet inom en grupp kan kameran som verktyg bidra till att skapa detta dokument – att materialisera och synliggöra handlingen i form av bilder, film och ljud. I arbetet med daglig verksamhet är den gemensamma berättelse som växer fram ur de återkommande träffarna genom bild- och filmmaterialet väldigt central. Men att skapa gemensamma berättelser för vårt kollektiva minne, bevara och presentera konstverk och artefakter är också en central uppgift för samlingarna på ett museum eller för de utställningar som produceras i en konsthall.

I projektet "Med kameran som verktyg i konstpedagogiken" med gruppen från Nike Ungdom blev kopplingen mellan det personliga och det kollektiva minnet en utgångspunkt för att samtala kring hur vi väljer att presentera oss själva, vår stad eller vårt museum. Hur vi väljer att forma våra berättelser kan till exempel bero på vår avsikt, hur medvetna vi är och vilken kunskap vi har. Kameran (iPaden) blev i det här fallet ett sätt att koppla historia till nutid. Den sista träffen föll utanför tematiken, då vi arbetade med utgångspunkt i upplevelsen av färger, men även här fungerade kameran (iPaden) som ett väldigt bra verktyg för att diskutera just den individuella upplevelsen av färg och måleriteknik. Här finns en potential till att arbeta med bildanalys, gå från detalj till helhet och arbeta med blicken: vad är det vi ser och hur tolkar vi det.

---

¹⁹ Molander, B. (1993). *Kunskap i handling*. Göteborg, Daidalos, s. 97

²⁰ Sontag, S. (2001). *Om fotografi*. (Ny utg.) Stockholm, Natur och kultur, s. 20

²¹ Arendt, H. (1998). *Människans villkor: vita activa*. (Rev. Utg.) Göteborg, Daidalos, s. 250

Molander skriver att vi "behöver gestaltningar för att förstå helheter, och alltså för att förstå handlingar."²² I den gemensamma reflektionen över processen och vart den skall leda blir bilderna (gestaltningen) av handlingen (workshopen) ett sätt att se händelsen/görandet utifrån. Hannah Arendt beskriver hur talet och handlandet hos en individ visar vem hon är och formar den hon blir genom att interagera med andra. Det beskriver ganska väl hur kameran, när den används som ett verktyg för lärande, låter individerna bli synliggjorda. Detta blir särskilt påtagligt med den digitala tekniken, där man direkt i stunden kan se bilden av sig själv eller höra sin egen röst, vilket är utgångspunkten för projektet "Med kameran som verktyg i Diktprojektet" som jag gör tillsammans med teater elever på gymnasiet. Här blir iPaden ett fantastiskt verktyg för att arbeta undersökande med röst, gestaltning i rum och för att översätta skriven text till visuell bild. Inte heller detta hade gått att göra på samma sätt med ett annat verktyg. Samtidigt var det också enkelt att presentera ljud- och bildexempel ur konsthistorien för att vidga elevernas uppfattning om konstnärlig gestaltning – här blev Internet som ett arkiv att ösa ur.

När jag tar del av reaktionerna från två av eleverna är det framför allt momentet att gestalta den skrivna dikten visuellt som lyfts fram som inspirerande. Ellen skriver: "Jag tyckte faktiskt att bilderna vi gjorde var en av de roligaste delarna. Jag tror det var för att alla bilder vi såg gav mig en helt annan blick och inspirationen började flöda hos många då tror jag, enligt mig i alla fall." Elin lyfter fram samma moment och skriver att "det var jättekul att experimentera hur man skulle gestalta i bilden, det var spännande att verkligen kunna förmedla ett budskap av en hel dikt i en bild. Det var också detta moment jag blev mest påverkad av eftersom det var så mycket budskap i en enda bild, det var häftigt." För Ellen var det också inspirerande att vi undersökte "hur man arbetar med rösten på många olika sätt. Vi lärde oss mycket också hur rummet ändrar rösten och känslan i dikten vilket jag inte hade tänkt på innan." Elin summerar att "det starkaste intrycket från träffarna var att alla som var där siktade mot samma mål, att bli regissör av sin egen dikt och att medverka i andras dikter. Det var intressant för att vi aldrig har gjort något liknande förut, det blev en utmaning."

När det gällde frågan hur det kändes att använda kameran på det här sättet, svarade Ellen att "det kändes bra! Jag gillar att hålla på med kamera, dator och all slags media så det var kul att få testa på det lite mer." Elin skriver "när det kom till att arbeta med kameran var det väldigt basic då det inte var något avancerat i att läsa upp en dikt framför en kamera. Så det var inget speciellt. Man lyssnade på andras idéer och tog till sig de, men jag tog inte efter någonting från någon, utan jag körde på min egen instinkt. Jag visste ganska tidigt att jag skulle gestalta i en film och inte ha så mycket praktiskt på scenen, men exakt hur det skulle se ut har ändrats genom resans gång." Jag tror att detta ganska väl återspeglar en naturlig närhet till tekniken, som de är vana att hantera, men också att det finns en nyfikenhet inför att använda kameran (iPaden) som ett verktyg för gestaltning på sätt som de själva inte tidigare reflekterat över.

För teaterläraren Nina Wall är det främst intressant med "exempel på hur andra konstnärer arbetar med text och det sceniska uttrycket." Hon uppskattar "de olika perspektiven; att eleverna får börja med att "spela in rösten" först och därefter prova vad som händer med texten i ett annat rum och slutligen att gestalta dikten i en bild." Men hon lyfter också fram upplevelsen av "att det är svårt med det abstrakta för ungdomar i gymnasiet åk1." Hon beskriver svårigheten att fördjupa sig i enskilda moment då "eleverna hela tiden vill gå vidare och fortsätta i något annat på något vis." Detta är samma iakttagelse som jag gör i arbetet med ungdomarna på Nike, en slags otålighet där man vill se snabba resultat för att sedan gå vidare till nästa moment.

---

²² Molander, B. (1993). *Kunskap i handling*. Göteborg, Daidalos, s.123

Valet att arbeta med kameran som verktyg, kan också ses som en spegling av hur vi i vår samtid lever både i verkligheten och i en meta verklighet på nätet. Den franske filosofen Bernard Stiegler var 2005 med och grundade *Ars Industrialis*, som arbetar för en förståelse för den roll som tekniken kommer att spela i dagens och framtidens samhällen. Hans tankar om människans tre typer av minnen – det kollektiva minnet, det individuella minnet och det minne som stöds och konstitueras av tekniken, ger en modell för att skapa en förståelse för hur vårt medvetande och våra inre bilder påverkas av hur vi använder tekniken.²³ Vid ett möte med gruppen från Nike Ungdom, gjorde fotoantikvarie Fiffi Myrström följande intressanta reflektion utifrån att betrakta mobiltelefonerna som en slags moderna "reliksskrin" för våra digitala minnen: "Telefonen blir som ett reliksskrin. Som anden i flaskan, gnugga lite på skärmen och bilder av något du skattar högt kommer att uppenbara sig... Använder de bilder för att minnas det förflutna eller för att se nuet? Som en spegelbild; hur ser jag ut nu?" Hon funderar också över om syftet är att dokumentera hur något faktiskt *är* eller att skapa en bild av sig själv *så som man önskar uppfattas* och ställer sig frågan: "[]är det därför man poserar för kameran? För att bilden är viktigare än verkligheten?" I relation till det sociala spel som uppstår i gruppen gör hon reflektionen att det är: "[s]å lätt att tänka att det är något som tillhör ungdomen och fotograferandet men det pågår ju hela tiden, detta att ställa upp sig inför andras ögon. Och när man själv får se bilden säger man något som visar att man är medveten om sina brister, varför håller vi på så? Får man se ett fotografi av sig själv och säga: fan vad snyggt!?"

Pedagogen Mauricio Olavarria på Nike Ungdom skriver: "Vi märker att miljöombyte och pedagogens arbetssätt främjar lusten hos ungdomarna att prova på nya saker. Att vi som vuxna deltar i övningarna på samma villkor som ungdomarna tror vi har en positiv inverkan på eleverna, att de inte ser oss som ledare utan mera som jämbördiga deltagare. Pedagogen har ett lugnt men engagerande sätt som gör att eleverna trivs. Vi har frågat ungdomarna vad de har tyckt och man kan sammanfatta det så här: Övningarna har varit intressanta och varierande. Det har varit roligt att pedagogen har blandat praktiska övningar med bakgrundshistorier/föreläsningar. Det enda negativa vi fått höra är att vissa övningar har varit lite långa, att de snabbare vill se resultat."

I gruppen från daglig verksamhet reflekterar pedagogen Lisbeth Frydell över brukarnas reaktioner: "Tyvärr är ju de arbetstagare som jag jobbar med inte särskilt verbala. Det kommer inte så många ord överhuvudtaget. Men något som definitivt uppmärksammas och kommuniceras på ett eller annat sätt är när man tittar på fotona eller filmerna och hittar sig själv i bilden! Det blir alltid jubel och glada miner. Stolthet och förtjusning. Även när man hittar någon annan som man känner i bilden ... då blir det inkluderande utrop och delad glädje." I det här fallet blir bilderna ett språk som konkret visualiserar och synliggör, det som inte kan formuleras i det verbala språket. Lisbeth Frydell skriver att hon kan se att: "det har skett en ökad medvetenhet om "människan" och hur man kan känna igen att det är just en människa. Vad som är allmänmänskligt och vad som är speciellt för just mig eller dig. Det har blivit en lärandeprocess i att tillsammans prata om hur man kan gestalta en person. Prata om att huvudet har en form. Prata om att det finns näsa, mun, öron etc och varför de finns där. Att de kan se olika ut på olika personer. Att vi är olika och att det är bra." Också pedagogen Louise Nilsson tycker sig "kunna se att de prövar och testar och därmed funderar kring sin identitet." Hon ställer också en spännande fråga i sammanhanget: "Hur kommer brukarna se på sig själva när projektet lider mot sitt slut?" Att begreppet

---

²³ Stiegler, B. (2011). *Återerinring och minnesstöd. Platon som den förste att tänka proletariatet*, ur antologin *Fenomenologi, teknik och medialitet*. Dahlberg, L., Ruin, H. (Red) Huddinge, Södertörns högskola, s. 240. Stiegler skriver: "Alltsedan neodarwinismens uppkomst ur den molekylära biologin, och utifrån August Weismanns arbeten, medger man att levande sexuella varelser konstitueras genom två minnen: släktets minne, eller genomet, vad Weismann kallar "germ *Ars Industrialisen*"; och det individuella minnet, kallat kroppsligt eller somatiskt minne, och som bevaras i det centrala nervsystemet där erfarenhetsminne sparas. Dessa två minnestyper finns redan i de mollusker i Lemansjön som Jean Piaget studerade och ända fram till chimpansen, liksom hos insekter och ryggradsdjur. Människan får emellertid tillgång till ett tredje minne som tekniken stödjer och konstituerar."

bild också kan handla om *den mentala föreställningen* är något som pedagogen Thomas Morqvist lyfter fram och funderar över: "Många brukare har en bild av "hur de skall vara" en bild som tyvärr vi varit med och skapat. Jag tror att vi skulle kunna få brukarna att utvecklas mer som individer genom att arbeta med *roller*." Flera gånger återkommer reflektioner kring de positiva känslor som uppstår när man ser sig själv på bild tillsammans med andra. En pedagog skriver: "när vi har tittat på fotografierna från uppstarten av projektet har brukarna uttryckt både glädje och stolthet över att få vara med." Det ger självförtroende och stärker självbilden, men påverkar också hur pedagogerna själva ser på brukarna. Pedagog Louise Nilsson skriver: "Plötsligt ser jag brukarna i ett annat ljus. Kläder och rekvisita påverkar deras uttryck och kroppsspråk. Någon får en helt annan hållning än vad hen vanligtvis har och i någon annans ansikte sprids ett uttryck som jag inte sett förr." En av enhetscheferna på daglig verksamhet skriver: "Fantastiskt roligt att se er på museet. Så glädje o engagemang i alla deltagare även er som hållit i det!!! Jag önskar att vi har mer av detta i våra verksamheter. TACK!" Pedagog Louise Nilsson delar också med sig av responsen från brukarna: "När vi har tittat på fotografierna från uppstarten av projektet har brukarna uttryckt både glädje och stolthet över att få vara med. Någon sa: "Jag stod där framme, Det var många som tog kort på mig. Många! Precis som om jag var en filmstjärna!". "Det var roligt! När ska vi gå dit igen? Kolla på hatten!". En annan brukare som inte är involverad i projektet kommer till mig och frågar: "Louise, det där ni gör på museet, det vill jag också vara med på"."

Slutdiskussion/Sammanfattning

Gud – vi blir grymma på det här verktyget

/Nina Wall, 2017

Under våren 2017 har jag arbetat i tre olika grupper med unga vuxna. I grupperna har kontakten med den konstnärliga gestaltningen sett ut på olika sätt. Men i samtliga fall varit inriktad på att prova hur kameran (iPaden) kan fungera som ett verktyg för lärande i konstpedagogiken. I projektet med daglig verksamhet arbetade vi kring temat identitet och synlighet med fokus på individen och olika roller. I projektet med ungdomarna på Nike riktades fokus mot frågor kring vårt minne – både det individuella, det kollektiva och det minne som formas av tekniken. Vi arbetade med berättande genom att samla in material, göra urval och presentation. Ett tillfälle ägnades helt åt att diskutera färg och måleriteknik med hjälp av kameran som verktyg. I det tredje projektet med teaterleverna kretsade processen kring gestaltning av röst i olika miljöer och utmaningen att översätta den skrivna och upplästa dikten till en visuell gestaltning med hjälp av kameran. När det gäller institutionens förhållande till sin egen roll som förmedlare av berättelser/estetiska uttryck så finns det mer att fundera över kring hur man arbetar med museet som ett rum för *andras* eller *egna* berättelser och estetiska uttryck. På frågan *om* man kan arbeta med kameran som verktyg i konstpedagogiken, är svaret ja. Men det får inte bli ett självändamål utan kameran måste bidra till processen. På frågan *hur*, är det nödvändigt att svara *på olika sätt beroende av sammanhanget*. Det jag har kommit fram till är *att* det är ett bra verktyg – men frågorna *när* och *hur* besvaras egentligen bäst genom ett fortsatt undersökande.

Året har inneburit att jag på ett aktivt sätt har funderat över min egen roll som konstpedagog. Vad bygger den på för erfarenheter och på vilka traditioner vilar mitt sätt att arbeta? Jag tror att fokus borde ligga på att hitta vägar för att ge färdigheter i att formulera sig i bild och erfarenheter av att förhålla sig till konstnärlig gestaltning i olika former. Som konstpedagog har man en stor frihet att utforma sitt arbete och där finns alla möjligheter att använda kameran som ett verktyg för lärande. Erfarenheten att reflektera över den egna praktiken under projektets gång; *att vara i lärande genom handling* är ett bra förhållningssätt också för det fortsatta arbetet. Genom att reflektera får man syn på vad som är relevant här och nu. Om något inte fungerar, så omvärderar man sin praktik och provar att göra på ett annat sätt.

Det jag tar med mig är ett fortsatt utforskande av hur kameran (iPaden) kan användas som ett verktyg i arbetet med konsthistorien och samtidskonsten, för att utveckla seendet och förmågan till reflektion med utgångspunkt i bilden - eller egentligen: möjligheten att kombinera bild, ljud och rörelse. Jag tror inte att konstpedagogik bara behöver handla om förmedling i bemärkelsen att visa en specifik utställning eller presentera ett specifikt konstnärskap. Den kan lika gärna ta sitt avstamp i en konstnärlig praktik för att sätta igång en undersökande process där det egna görandet blir avgörande för upplevelsen och tillägnet av konstnärlig gestaltning. Jag tror att ett sådant arbetssätt bidrar till en mera handgriplig förståelse för olika konstformer betraktade som språk. Konstnärlig gestaltning kan se ut på väldigt många olika sätt, men jag är övertygad om att det visuella språket är utmärkt att använda för att få syn på saker som det kan vara svårt att sätta ord på och tänka kring endast i teorin. Med bilden blir det man kommunicerar oftast väldigt konkret och påtagligt – men därmed inte sagt att analysen blir entydig och utan tolkningsmöjligheter.

Under året på Curatorsprogrammet har jag fått många värdefulla insikter kring förhållandet mellan kameran och den om givande verkligheten – bildens komplexitet och ögats betydelse för hur vi läser världen omkring oss. Dels genom det pedagogiska upplägget på kursen – men framför allt genom medstudenternas olika perspektiv under de olika delmomenten på kursen och inte minst genom arbetet tillsammans med deltagarna i de tre olika grupper som jag har samarbetat med för att prova olika idéer kring hur man kan arbeta i process med kameran (iPaden) som verktyg i konstpedagogiken.

För egen del har jag också varit intresserad av att utmana och övervinna ett motstånd mot att hantera den digitala tekniken. Att våga utsätta sig för att använda olika former av teknik och vara inriktad på problemlösning. Jag har inte varit ute efter tekniken för dess egen skull utan fokuserat på hur kameran (iPaden) kan användas som ett verktyg för lärande i konstpedagogiken. En slutsats som jag drar är att för unga är själva tekniken ingen konst – men däremot kan konsten vara en ögonöppnare för hur man kan arbeta med gestaltning.

DEL 2. LOGGBOKEN

Under hela projektet skriver jag loggbok för att dokumentera processerna i de tre olika grupper som jag arbetar med under våren 2017. Syftet med detta är att få ett arbetsmaterial som jag kan gå tillbaka till för att reflektera över vad det är som har skett, hur det har utvecklats, vad som fungerade/inte fungerade och varför. Vilka metoder och tillvägagångssätt jag har använt och vilka reaktioner har jag fått längs vägen. Jag väljer att återge loggboken i sin helhet, som ett empiriskt referensmaterial.

Nedan följer loggboken i tre delar:

1. ARDMORE/LINKÄRVEN – ”Tillsammans – Jag i världen”
2. NIKE UNGDOM – ”Med kameran som verktyg i konstpedagogiken”
3. TEATERLEVER ÅRSKURS 1 – ”Med kameran som verktyg i Diktprojektet”

1. ARDMORE/LINKÄRVEN

”Tillsammans - Jag i världen”

Jag och sex pedagoger från de två dagliga verksamheterna Ardmöre och Linkärven har tre fredagsmöten på BM kl 14.45 - 16.00, den 18 november 2016, den 16 december 2016 och den 13 januari 2017. På första mötet beskriver jag Curatorsprogrammet på Akademin Valand och min idé om att undersöka och experimentera kring hur kameran och den rörliga bilden kan användas som ett verktyg i den konstpedagogiska praktiken. Min fråga till dem är om de vill låta mig prova olika upplägg tillsammans med dem under våren 2017 och svaret blir positivt.

Torsdag den 19 januari är jag på regionteater väst och träffar dramapedagog Helena Wilén för att få tips på övningar man kan göra kring kroppsspråk med utgångspunkt i begreppet tvilling.

24 januari kl 10 - 12

Fotografera/ filma mot bakgrund med rekvisita och kläder...

Tematik: Identitet - jaget/världen (självbilden/världsbilden)

Tvilling – att vara två

Jag – bakom och framför kameran

För den första träffen tar jag en utgångspunkt i Susan Sontags tankar kring kameran som både ett medel för självuttryck och som ett medel att hitta sin plats i världen – jag översätter detta till att stå *bakom kameran* respektive *framför kameran*.²⁴

Vi börjar nere i Konsthallen, i utställningen ”Face the Collection” stannar vi till framför fotografierna i serien ”Irma & Rosa” (2016) av Trish Morrissey, där konstnären iscensätter två tvillingsystrar utifrån gamla fotografier från konfirmation till deras 71 årsdag. Jag frågar vad är en tvilling? Vi kommer fram till att det vi ser på fotografierna är två som är lika. De har likadana kläder. Vi tittar både på det svartvita originalfotografiet från 1931 (en kopia av bilden) som Ingeborg Enander har tagit och på färgbilden som

---

²⁴ Sontag, S. (2001). *Om fotografi*. (Ny utg.). Stockholm, Natur och kultur, s. 137. Sontag skriver: ”Som de moderna formerna av en strävan att uttrycka sig själv vanligen gör rekapitulerar fotografien både de traditionella sätten att på ett radikalt vis ställa jaget mot världen. Fotografien betraktas som en skarp manifestation av detta individualiserade ”jag”, det hemlösa egna jaget, vilset i en överväldigande värld – vilket bemästrar verkligheten genom en snabb visuell antologisering av den. Eller också betraktas fotografien som ett medel för att hitta en plats i världen (vilket fortfarande upplevs som överväldigande, främmande) genom att man kan inta en reserverad hållning till den – förbigå jagets störande, påträngande krav. Men skillnaden är inte så stor som den kan tyckas mellan försvaret av fotografien som ett överlägset medel för självuttryck och lovprisningen av fotografien som ett överlägset sätt att ställa jaget i verklighetens tjänst.”

är tagen 2016 av Trish Morrissey. Lika och olika. Samma bild och en annan. Efter en stund får de dela in sig i små grupper och varje grupp har en iPad. Uppgiften de får är att leta efter saker som det finns två av – alltså "tvillingar". Uppgiften är både abstrakt och konkret. Efter ca tio minuter får varje grupp sätta sig ner och välja en bild som man vill dela med gruppen. Det blir fyra olika bilder: grupp 1 har fotograferat två par fötter, grupp 2 har fotograferat tvillingdockorna i montern, grupp 3 har fotograferat en deltagares ansikte och speglat det så att det blivit dubbelt och grupp 4 har valt en bild med två som heter Anna. Somliga tycker om att vara framför kameran, andra blir mera nyfikna på att hålla i iPaden och själva fotografera. Dags för steg två: fotografera och filma framför bakgrund med kläder och rekvisita. Några är väldigt snabba på att vilja prova kläder och plockar fram rekvisita, andra tittar på eller tar bilder. Det finns möjlighet både att agera själv och att ta del av vad andra gör. För några tar det lite tid att vilja vara med själva, andra tar självklart sin plats framför kameran. De erfarenheter man gör (bakom och framför kameran) är att

- se och att synas
- leka med sin identitet
- använda sitt kroppsspråk/kläder/rekvisita
- hamna i eller utanför bilden
- bli skarp eller suddig

Tisdag den 31 januari var jag på Regionteater väst och såg föreställningen "Mellanland" – en provspelning för två gymnasieklasser, där eleverna själva varit med i framtagandet av material till föreställningen – intervjuer som i ett urval var del av föreställningen, projicerade i taket på en segelduk.

2 februari kl 8.30 – 12.00

Curering av material

(Urval/Sammanställning)

Vi (jag + alla pedagogerna) ses på BM för att curera ihop materialet inför den 16 februari. I bakhuvudet har jag momenten: samling/urval/presentation som utgångspunkt och i detta skede i processen handlar det om urval inför presentation.

Vi samlas under några timmar och tittar på bildmaterialet. Det är många bilder och flera filmsekvenser att titta igenom och vi lägger märke till nya saker som händer under dagen när vi ser på bilderna. Det är också intressant att se hur det i några av de rörliga sekvenserna går att uppfatta när flera av stillbilderna blir tagna – man får samma situation från flera olika blickpunkter/perspektiv. Vi kan också se hur samarbeten och interaktion uppstår mellan deltagarna. Det ger en extra dimension att kunna se workshopen genom dokumentationen.

Under samtalet kommer även frågor kring synen på pedagogik upp – vad grundar man sina metoder på, vart skall undersökandet leda och hur kan man förhålla sig till kameran som verktyg i ett skapande som också sker med färg, penslar och fysiska material? Hur kan man uppmuntra och ge verktyg till enskilda individer för att de skall upptäcka sin egen förmåga att kommunicera och visa sina egna perspektiv på världen och sig själv? Jag nämner E. Cavins text "In search of the viewfinder"²⁵ och idén om att lämna över kameran och ha tillit till (i det här fallet) barnets undersökande av sitt nya verktyg. Vi talar om nödvändigheten att förhålla sig till urval och betydelsen av att välja bildutsnitt: det vi ser på bilderna och det som inte finns med – det som sker utanför ramen. Hur påverkar bildutsnittet vårt sätt att uppfatta situationen/ögonblicket och vårt sätt att se "nuet" genom bilden och vad händer om vi tar in det som också sker utanför ramen?

---

²⁵ Cavin, E. (1994). *In search of the viewfinder: A study of a child's perspective*, Visual Sociology, 01/1994, Vol.9(1), pp.27-41.

Vi talar om vikten av att göra och tänka – att reflektera och samtala kring det man gör och hur man gör det. Hur vill man arbeta i sin verksamhet – vad är viktigt och varför? Hur når man dit? Fortbildning och filosofiska rum? Kanske borde man ha ett mål med materialet: att skapa en film att lämna in på "Höstrullen"?

Min reflektion är att det inte bara är att sätta sig ner och curera ihop materialet – man måste ta in det, få en överblick och hitta en gemensam utgångspunkt för görandet. Vi bestämmer att var och en gör ett urval ur sitt bildmaterial och skickar detta till konstpedagogen och därefter träffas vi (inte alla, men några stycken) ytterligare en gång för att konkret sätta ihop bildmaterialet inför biovisningen den 16 februari. En inbjudan till chefer inom Daglig verksamhet skickas ut.

8 februari kl 8-12

Vi ses för att sätta ihop materialet (jag, Louise och Thomas). Vi börjar med att definiera ett upplägg och tänker oss en första bild där varje brukare presenteras med ett porträtt utan förklädning. Vi gör ett kollage av allas porträtt. Sedan plockar vi gemensamt ut bilder från det material vi har och sätter ihop ett bildspel.

10 februari kl 14.45 -16.00

Vi ses (alla pedagoger utom Anna-Karin Waller) är med och tittar igenom det material vi har satt ihop. Diskuterar upplägget och planerar detaljer kring träffen. Kommer överens om att vi inte kan hålla på längre än fram till klockan två (ursprungliga tiden var satt till klockan tre). Blir återigen intressanta och inspirerande samtal kring arbetet och tankarna om fortsättning.

16 februari kl 13 - 15

Hörsalen: FILM

Jag förbereder bildspelet på datorn och på iPaden, ser till att allt är på plats i hörsalen. Jag brygger kaffe och värmer the-vatten. Linkärven kommer med en kaka som de har bakat. Louise kommer med sin iPad och vi kollar så att allt fungerar med bild och ljud och hur vi växlar mellan enheter och visningsformer. Så kommer övriga pedagoger (utom en) och alla brukare (utom två), dessutom kommer många fler av cheferna inom daglig verksamhet än vad någon hade trott. Alla slår sig ner i rummet – vi är över tjugo personer. Vi släcker ner och tittar sedan på den film som Louise har gjort på iPaden, i svartvitt och med slingrande musik. Mottagandet blir livfullt – brukarna interagerar med varandra och jublar när de ser sig själva och varandra på bild. De minns de saker vi gjorde: att vi var i Konsthallen, såg tvillingarna, fotograferade, gick en trappa upp till fonden med kläder och rekvisita. De minns att de gestaltade olika karaktärer. Kristoffer utbrister "där är franska vinbonden... där är prästen...". Björn ropar "där är jag igen". Irma jublar när hon ser bilderna på sig själv och på Martin. Det är underbart att ta del av dessa reaktioner – och att detta ögonblick delas även med verksamhetens chefer, som inte varit med vid det tidigare tillfället och som inte riktigt vet vad det är vi har planerat och arbetat med sedan före jul 2016. Applåder och hurrarop när filmen är slut. Därefter presenterar vi kort vad som kommer att hända: vi skall titta och samtala utifrån ett bildspel, där vi flyttar oss genom dagen och kommenterar det vi ser, sedan skall vi ta paus och fika och till sist avsluta med att se en avslutande film, i färg och med livfull musik. När vi tittar på bildspelet ställer vi frågor till brukarna, de svarar och kommenterar vad de ser. Det repetitiva gör att fler detaljer kommer fram och att det man ser sjunker in. Stoltheten, glädjen och upprymdheten är märkbar. I fikapausen pratar vi med cheferna och beskriver upprinnelsen till samarbetet och jag berättar kort om studierna på Akademin Valand och att projektet ingår i mitt utforskande av att använda den rörliga bilden och kameran som verktyg i konstpedagogiken. Efter en kvart släcker vi åter ner lamporna och tittar på den sista filmen, livligt kommenterande och uppenbart förtjusta i att se sig själva nästan som på bio. Dagen avslutas med ett stort tack till alla som kommit och så förstås till alla som deltagit – var och en av brukarna får med sig ett porträtt utskrivet på blankt

fotopapper – en idolbild att ta med hem som minne! Jag uppfattar stunden som mycket lyckad – reaktionerna och intresset från cheferna känns nyfiket positiva och hjärtliga.

Reflektion 20 februari

Inför utspelet i Svenljunga, där var och en av oss i curatorsgruppen skall göra ett publikt utspel, förbereder jag mig för att i föreläsningsform berätta om projektet "Tillsammans - Jag i världen" och visa filmer och bilder från processen, men inser i samma stund att det krävs tillstånd för att få lov att visa det material som kommit till under processen. Detta får mig att börja fundera över vad som är relevant att göra i Svenljunga. Där finns en Skaparverkstad och jag hittar telefonnummer och mejladresser till en kontaktperson – men vad gör man först och hur får man ihop bitarna? Jag försöker ringa upp en enhetschef för daglig verksamhet i Svenljunga, men får inget svar. Ringer ytterligare en gång, men då sitter hon upptagen i möte. Provar att ringa numret till en handläggare, men även hon är upptagen i möte. Eftersom jag inte vill tala in ett meddelande eller skicka ett mejl avvaktar jag. Istället skriver jag ett mejl med bakgrund och beskrivning av projektet till cheferna för respektive Daglig verksamhet i Uddevalla och berättar hur jag skulle vilja använda bildmaterialet.

För att veta vad jag kan genomföra där måste jag få besked om jag får tillstånd att visa film och bildmaterialet. Det är här integritetsproblematiken visar sig – hur får jag visa/redovisa materialet? Inser nu att det hade varit klokt att ta upp frågan om hur materialet får användas tidigt i processen – men som det nu är blir det en viktig lärdom i processen och en anledning att fundera över etik och integritets frågor kring bildmaterial som växer fram som en dokumentation under processens gång. Efter en tid får jag via mejl bekräftat att jag får använda bilddokumentationen.

Vi reser till Svenljunga måndag den 27 februari. På kommunhuset och träffar kommunens kommunikatör, som kommer att jobba med lanserandet av #mittsvenljunga. Vi besöker biblioteket och träffar kommunens kulturchef och kultursekreterare. De berättar om biografen, där man håller på att renovera i foajén. Vi ser byggnaden genom fönstret i det mötesrum på biblioteket där vi sitter. Jag får även tag på kontaktuppgifter till konstföreningen Spektra genom dess vice ordförande. Men den tråden arbetar jag senare inte vidare på.

När jag är hemma kommer jag på att jag skulle kunna ta med mig fonden ner till Svenljunga: men är det meningsfullt? Finns det rekvisita och kläder i Svenljunga? Kan man arrangera det hela i foajén på biografen?! Jag måste låta tankarna landa... vem skall jag kontakta? Vilken ordning? Vad är vettigt?

Dagen efter, den 28 februari, vid ett besök på ateljén Tioitolv på biblioteket i Uddevalla faller bitarna på plats – pedagoger och brukare i projektet "Tillsammans – Jag i världen" vill gärna följa med ner till Svenljunga den 11 april. Jag ringer upp Skaparverkstaden i Svenljunga och får positivt gensvar av Kristin Larsson – självklart vill vi ta del av detta! Vi tar med fonden, gräset, rekvisita och lite kläder och skapar en workshop och ett möte för utbyte av erfarenheter i foajén på biografen i Svenljunga: fint! Jag lovar att mejla en beskrivning och bakgrund till projektet till Kristin Larsson på Skaparverkstaden och gör det när jag är tillbaka på Bohusläns museum. Nu känns det bättre – tänk vad lite som förändrar allt vad gäller känsla och stämning. Hoppas att detta går vägen.

Tisdag den 11 april

Svenljunga – Tillsammans – Jag i världen

Jag reser ner till Svenljunga med Curatorsprogrammet redan på måndagen. Jag stämmer träff med kultursekreteraren och kommunikatören på Teaterbiografen för att få koll på var i foajén som fonden kan sättas upp och hur. Jag har först en idé, men omvärderar denna. Kollar på telefon med Möbel Karlsson om de har gardinstänger som kan spännas mellan väggar utan att behöva förankras med fästen – men

det finns inte något sådant som är 2.83 cm. Utmaningen är att det inte får göras hål eller märken på väggen. Jag besöker den lokala järnhandeln och kikar på alternativ – allt från plaströr för elkablar till avloppsrör i grå plast: men inget känns bra. Väl tillbaka i biograffoajén hittar vi en utmärkt plats alldeles innanför entré-dörrarna till salongen – där kan jag antingen sätta upp backdroppen med häftpistol – eller, som jag tänkt redan från början, med silvertejp. Enkelt och smidigt när det bara handlar om några timmar. Jag ringer Kristin Larsson på Skaparverkstaden i Svenljunga, men hon har redan hunnit att gå hem för dagen. Jag sms:ar Louise och kollar hur det har fungerat med att hämta det som jag har packat – det har gått fint och bilen är lastad!

Det första jag gör efter frukosten är att ringa Kristin Larsson och bekräfta att allt är ok och på plats. De kommer till teaterbiografen klockan 11. Jag har sms kontakt med Louise och hon meddelar att de är på väg. Efter en stunds fixande på biografen hör Louise av sig att de närmar sig med bussen – jag går ut till torget för att möta upp dem. Det är Majvor, Louise, Irma, Björn och Kristoffer som kommer! Jag beskriver vägen till teaterbiografen och kort där efter ses vi vid dess entré, parkerar och lastar ur sakerna (gräset och rekvisitan).

Lokalradion är på plats och intervjuar - det är liv och rörelse i foajén. Så kommer arbetstagare och pedagoger från Skaparverkstaden och vi samlas inne i salongen. Vi blir många! Plötsligt inser jag att vi borde koppla upp bild och ljud till stort format och helt enkelt visa materialet på storbild! Jag är uppriktigt ledsen för att jag inte tänkte dagen innan på att ordna det tekniska så att detta bara kunde ha fortlöpt smidigt och blivit mera professionellt!

Det känns fint att Louise, Majvor, Irma, Björn och Kristoffer sitter framför "publiken" och att de fyller i med sina spontana tankar och upplevelser när vi presenterar oss och berättar om hur vi har jobbat. Louise rycker in, när jag försöker lösa tekniken. Ljudet får jag aldrig ordning på – så vi tar det utan musik och repliker: synd på ett sätt, men samtidigt kan vi istället berätta spontant under bildvisningen. Efter presentationen går vi gemensamt ut till den lilla scenen som vi skapat framför fonden och till rekvisitan som vi tagit med oss – även från Skaparverkstaden har de tagit med sig en hel del egna peruker, glasögon och annan rekvisita. Det hela blir för en kort stund till ett kreativt kaos, med möten mellan personer och många förlösande skratt. Ser plötsligt att Gro Westgård dokumenterar med sin filmkamera. Hon gör en intervju med Louise och Kristin och sedan en med mig. Hoppas att vi får ta del av detta material senare. Jag föreslår för Skaparverkstaden att de gör en resa upp till Uddevalla och Bohuslänns museum – det hade varit spännande – och att vi fortsätter utbytet av erfarenheter! Efter workshopen tar vi oss till Skaparverkstaden och blir bjudna på soppa och nybakt bröd. Vi får en rundvandring i ateljéerna och de många olika rummen på Skaparverkstaden. Jag tror att detta besök resulterar i ett möte som får komma att få en fortsättning, med kameran som ett verktyg. Det sista vi gör är att stanna till vid biografen igen, packa ihop materialet och lasta in det i bussen innan resan går tillbaka till Uddevalla igen! Och hela dagen badar i strålende sol – som på beställning!

Reflektion

Det jag är mest missnöjd med är att jag inte insåg möjligheten att göra en biovisning av materialet förrän jag såg alla sitta i bänkraderna på biografen. Jag hade inte föreställt mig att det skulle vara så många som kom – men det var ju bara roligt! Vi löste visningen – men som sagt, det hade kunnat göras mera professionellt från min sida! I efterhand var det skönt att få följande respons från Louise: "Vi är SÅ nöjda med dagen och brukarna kunde inte ha varit nöjdare! Det är alltid lätt att rannsaka sig själv i efterhand och tänka att man kunde gjort vissa saker på ett annat sätt, men det viktigaste var att få delta, träffas och mötas och det gjorde vi verkligen! Vi är stormnöjda- det tycker jag att du också ska vara. :)" I efterhand är jag nöjd med valet av publikt framträdande i Svenljunga: det är något fint i att temat "Tillsammans – Jag i världen" omsätts i praktiken genom att brukarna själva tar plats och ställer sig

framför kameran. De delar med sig av sitt görande och sin upplevelse att se sig själva och varandra i stort format tillsammans med personer de inte tidigare har träffat. Först "hemma" och sedan "ute i världen". Jag tycker mig uppleva att kontakten mellan personerna fördjupas genom det gemensamma minnet där erfarenheterna återupplevs genom bilderna – både de rörliga bilderna och stillbilderna. Jag ser en stor poäng i att man är med och deltar bland allt annat som händer i biografen – man blir en del av helheten och är med på samma villkor.

Åter på Bohusläns museum, kollar jag hur vår hörsal är ledig och skickar ett mejl: "Nu är jag direkt på – men det är ju lika bra! Jag kollade möjliga datum för att vara i vår hörsal och de datum som jag själv kan. Kanske är det för snabbt på i juni – men jag ställer frågan i alla fall. Det hade varit roligt om var och en satte ihop en presentation med den bildokumentation man fick med sig från träffen på teaterbiografen, som vi kan visa för varandra i storbild! Man skulle också kunna ge en liten filmuppgift till varje plats och skapa en slags "filmstafett". Ni gör en filmsekvens utifrån ett tema som ni själva väljer. Sedan byter ni filmsekvenser med varandra. Uddevalla filmar "vad hände innan?" och "vad hände efter?" på Svenljungas filmsekvens och tvärtom. Man sätter ljud, musik, berättarröst som man tycker. Dessa kortfilmer tittar vi sedan på när vi ses. Vi visar en fin utställning med Göteborgskolorister, som jag tror att det kunde vara roligt att titta på också. Vad tror ni om detta?"

Nu har vi bestämt ett datum i augusti, då vi skall ses på Bohusläns museum och titta på varandras bilder och filmklipp från dagen på Teaterbiografen i Svenljunga.

2. NIKE UNGDOM

"Med kameran som verktyg i konstpedagogiken"

Jag har kontakt med pedagogerna på Nike Ungdom, framför allt med Johan Ahl och Mauricio Olavarria. De har precis arbetat med porträttfotografering och detta blir en naturlig ingång till vårt samarbete. De är positiva till att vara med och experimentera med hur man kan arbeta med kameran som verktyg i konstpedagogiken. Jag tar fokus på temat kring självbilder, hur våra minnen byggs upp och hur vi skapar våra egna bilder av oss själva och vår omvärld.

17 januari kl 10.15 – 12.00

Mobilen som ditt personliga/privata arkiv

Vad håller du för dig själv/ vad delar du på sociala medier?

Arkiv/minnen – finns du utan detta?

Samling/urval/presentation

Museisamlingen – DigitaltMuseum

Fotografier: <https://digitaltmuseum.se/search/?aq=owner%3A%22S-BM%22&context=photograph>

Trish Morrissey - "Irma & Rosa" - Face the Collection

Tre elever och tre handledare/pedagoger. Vi presenterar oss själva genom att välja en bild ur vårt personliga bildarkiv (på våra mobiler). En modeintresserad ung kille väljer en bild på en snygg kille i moderiktig kostym: han älskar kläder och mode. En ung tjej som väljer en bild från en utekväll med en tjejkompis: hon älskar att vara ute i vimlet och ha kul. En ung tjej som bara varit med i gruppen under två dagar: hennes mobil har "dött" av kylan utomhus – det blir ingen bild just idag. Också handledare/pedagoger visar sina bildval.

Vi samtalar kring hur vi hanterar våra privata/personliga bilder. Den unga killen lägger ut snygga bilder på klädstilar som han gillar – mån om att det han publicerar och delar skall följa en linje. Den unga tjejen

som gillar att vara i vimlet har två Instagramkonton: ett i en avgränsad grupp där man kan vara ocensurerad och ett som är öppet och mera stajlat: en viss typ av bilder, med filter och effekter.

Vi tittar på DigitaltMuseum – museets samling online. Söker på "Irma & Rosa" och får fram fotografierna på tvillingsystrarna. En av bilderna visar dem i konfirmationskläder, det fotografiet är taget av Stenungsundfotografen Ingeborg Enander. Jag beskriver tanken på det kollektiva minnet och museets uppdrag att samla berättelser/historier/föremål m.m. från området runt Bohuslän.

Vi går ner i Konsthallen och tittar på Trish Morrisseys fotografier – iscensatta utifrån fotografier av tvillingsystrarna, varav två återfinns i samlingen på Bohusläns museum. Vi diskuterar hur den verkliga historien om tvillingarna och fotografierna av dem hänger ihop med den serie fotografier som visas i utställningen "Face the Collection".

Vi går upp till andra våningen och ställer oss framför backdroppen/fonden, som en gång fanns i Ingeborg Enanders fotoateljé i Stenungsund och som även använts som bakgrund av Trish Morrissey i verket "The Sandman" (som visas i Konsthallen).

Vi börjar leka med tanken på att själva bli fotograferade framför fonden: den unga killen vill gärna vara framför kameran – de två unga tjejerna vill inte riktigt – i så fall bakom kameran. **Nästa gång: kläder & rekvisita.**

Jag märker att det inte får bli för mycket prat. *De vill göra.* Borde nog ha lagt upp tiden med små avgränsade moment där de skapar och undersöker själva. *De vill göra och känna att det som händer intresserar/engagerar och angår dem.*

9 februari kl 10.15 - 12.00

Självbilden/ porträttet/ iscensättningen – masker/roller

Vi jobbar tillsammans framför och bakom kameran – backdroppen/fonden. Vid detta tillfälle är det med fem elever och fyra pedagoger.

Först samlas vi runt ett bord och pratar om vad vi gjorde gången innan. Jag har skrivit ut både Trish Morrisseys fotografi "Confirmation" (2016) och Ingeborg Enanders fotografi på Irma och Rosa vid konfirmationen (1931). Jag har med en bok med Cindy Shermans historiska porträtt och jag tar också upp Beyonces "gravbilder" som är iscensatta efter renässansmålarna Sandro Botticelli (Venus födelse) och Pisanello (Porträtt av en prinsessa).

Sedan tittar vi på en dokumentationsbild från Trish Morrisseys fotografering i september 2017 i båthallen på Bohusläns museum, med en kopia av en fond från Ingeborg Enanders ateljé, hennes kamera mm. Jag visar också en bild på det foto som togs under fotograferingen ute i båthallen, "The Sandman" (2016) som också är med i utställningen.

Fonden hänger utanför Johnsonhallen, de som var med första gången har redan sett den. Idag har jag tagit ut rekvisita och kläder. Vi fotograferar. Både elever och pedagoger är med.

Efter ca 45 minuter kommer fotoantikvarie Fiffi Myrström ut och vi avslutar fotograferingen för att gå med henne in i magasinet och titta på fotoarkivet. Vi tittar på Ingeborg Enanders samling av negativ. Vi tittar på exempel på hur en glasplåt ser ut (en bild av fotografen Johan Johansson från Kville, som cyklade runt i Bohuslän och fotograferade vardagen hemma hos folk) och även på Ingeborg Enanders originalbild av fotografiet av Irma och Rosa vid konfirmationen (1931). Vi tittar även på krokodilen och koalabjörnen – som alla blir förtjusta i.

Vi avslutar med att titta på förvaringen av nitratnegativ. Uppgift till nästa gång: fotografera fem saker från sitt hem + att ta med sig bildmaterialet så att vi kan titta på det i hörsalen nästa gång vi ses.

16 februari – Hörsalen på Bohusläns museum kl 10.15 - 12.00

Att se sig själv – tillsammans

Vi tittar på fotografiet av Johan Johansson – kommer de ihåg och känner igen? Minns de att Fiffi Myrström berättade hur denna fotograf cyklade runt i Bohuslän och fotograferade vardagen hemma hos folk? Detta var bakgrunden till deras uppgift: att ta fem bilder på saker som man har runt sig, hemma i sin vardagsmiljö. Medan Johan letar fram sina bilder, tittar vi på trailern till "City Symphony Malmö" från 2009. Tanken att låta människor "folk" filma i sin egen stad och blanda alla klippen till en kalejdoskopisk film över staden som musiksätts med elektronmusik.

City Symphony Malmö (2009)

https://sv.wikipedia.org/wiki/City_Symphony_Malm%C3%B6_2009

<https://www.youtube.com/watch?v=Li-BqlqPYes>

Johan visar sina tre bilder (balkongen/bild från konsert med kulturskolans orkestrar, där J är trummis/Halloween prästen). Vi talar om den plats man kallar hemma och om sammanhang och grupper man ingår i, vi talar om modet att våga stå på en scen. Prästkaraktären blir en passande övergång till bilddokumentationen från fotograferingen framför fonden – vi tittar på bildspelet och kommenterar under tiden. Det är både fascinerande och lite jobbigt att se sig själv på bild – man blir så medveten. Ibland ser man inte ut som man tror. Jenny visar sina tre bilder (Naturreservat på Irland/ Sig själv i svartvitt med en katt på axeln/ Gruppbild på Oslo-operans tak) – den sista bilden ledde oss vidare in på Nikes officiella Facebooksida, som en slaggs loggbok (i flödet hade de lagt upp en bild av Leonardos Nattvarden och en bild av en lite deformerad naken kropp – lite otäck och helt mot alla skönhetsnormer - av konstnären Jenny Saville, som de tänkt att inspireras av och jobba med parafrafer på). Vi avslutar med en kort uppgift: fotografera det största och det minsta på museet. En av eleverna fotograferar Mauricio i grodperspektiv och Johan sittandes på huk på golvet från etagevåningen – klurigt eftersom den andra delen i uppgiften är att göra det stora litet och det lilla stort: bara att byta plats och behålla perspektiv och avstånd: roligt! En annan elev fotograferar lyktstolpen i Uddevalla utställningen och avslag från flintaspetsar från (?) Gränsland.

Johan Johanssons sätt att fotografera vardagen hemma hos folk och de fem bilderna från hemmiljön handlar om att dokumentera det man har runt omkring sig. City Symphony Malmö försöker fånga bilderna av en hel stad. Nästa uppgift är att tillsammans gå ut i Uddevalla med en iPad: Kungsgatan upp till torget och ner längs Bäveån till exempel – och spela in filmklipp av Uddevalla på tre teman: **Vackert, Obekvämt och Uddevalla ocensurerat.**

Reflektion: Jag tänker att det är viktigt att hitta teman som engagerar och angår dem för att få igång ett samtal och en motivation. Det svåra är att hitta denna punkt – som också är olika för dem alla.

2 mars kl 10.15 – 12.00

City Symphony Uddevalla

Gå ut i staden och filma oväntade sidor av Uddevalla på tre teman: **Vackert, Obekvämt och Uddevalla ocensurerat.** Vi klipper snabbt ihop materialet i iMovie – tänk om man kunde få visa det i det offentliga rummet på en oväntad plats. Hade varit kul...

... som vanligt funderar jag under veckan som går över hur man bäst lägger upp träffen. På kursen "Med kameran som verktyg" får jag tipset att dela på gruppen och låta dem ta del av varandras presentationer – ett överraskningsmoment och kanske en sporre att överträffa varandra i idériedom.

Så jag formulerar ett uppdrag, där ena gruppen får gå ut i staden och den andra gruppen uppehåller sig inne på museet. Så här formulerar jag uppdraget **"Vad vill ni visa?" och ger dem ca 40 minuter att samla in filmmaterialet:**

Grupp 1

Tänk er att ni skall presentera Uddevalla centrum för någon som besöker staden för första gången – **vad visar ni? Spela in fyra filmsekvenser** (min 30 sek – max 1 min) **på fyra olika platser i Uddevalla centrum.**

Grupp 2

Tänk er att ni skall presentera Bohusläns museum för någon som besöker museet för första gången – **vad visar ni? Spela in fyra filmsekvenser** (min 30 sek – max 1 min) **på fyra olika platser i museet.** I nästa steg lägger de in klippen i iMovie – väljer ordning och övergångar. Titel och eftertexter. Ljudeffekter – musik, voiceover... I sista momentet visar grupperna sina presentationer för varandra...

Reflektion

Upplägget fungerar jättebra – de båda grupperna tar sina fyra filmsekvenser och kommer tillbaka. Men – på en iPad är inte iMovie-appen installerad och för dem går tiden åt till "teknikstrul" – så lärdomen är att man skall ha fulladdat batteri och se till så att alla redan från början har appen installerad så att det bara är att börja jobba! Den grupp vars iPad har iMovie, börjar genast curera materialet. Vi bestämmer ett nytt datum: 9 mars kl 13 – då ses vi och curerar vidare: med titlar, eftertexter, textning, berättarröst, musik och ljudeffekter...

Torsdag den 9 mars kl 13.00 -14.15

... vi har en kortare träff för att redigera färdigt materialet i iMovie. Eleverna väljer ordning och övergångar på klippen. Skapar ljudeffekter och lägger på musik. Lägger till titel och eftertexter. De provar också att lägga på röstinspelning, men båda grupperna väljer att använda rösterna i de inspelningar de har samlat in eller bara musik och ljudeffekter. I det sista momentet visar de båda grupperna sina presentationer för varandra. Vi avslutar med kort diskussion. En diskussionsfråga uppstår kring etik och vilka värderingar man egentligen ger uttryck för – hur medveten är man? Varför väljer man en viss attityd eller chargong – vad är syftet och i vilken kontext tänker man att det man ger uttryck för skall uppfattas?

Tisdag den 9 maj kl 10-12

Jag frågar om gruppen går med på att prova en övning i berättande som vi har gått igenom på distanskursen "Med kameran som verktyg". De stegvisa momenten är:

- Ta fem stillbilder kring ett tema
- Välj en av bilderna som ni vill visa
- Skriv fem ord kring bilden
- Filma en liten sekvens för varje ord
- Skriv motsatserna till de fem orden
- Filma en liten sekvens för varje ord
- Filma alla fem motsatsparen
- Välj vilket motsatspar ni tyckte ni lyckades bäst med
- Gör en scen före "den valda motsats-scenen" och en scen efter
- Gör en film där ni går från det ena till det andra - var tydlig med varför det förändras - gör denna med tre sekvenser - klipp sedan ihop med iMovie
- Testa att byta plats på de tre klippen

Vi väljer temat "natur och konst" – kanske ett alltför abstrakt tema till att börja med. Det visar sig ganska snart att momenten känns svåra – där finns inga tydliga begränsningar och eleverna får inte riktigt grepp om vad de skall göra. Kanske hade uppgiften fungerat bättre med ett annat tema eller med en tydligare begränsning – som det nu är blir det alltför abstrakt och dessutom blir momenten för många. De tappar tålmodet och har svårt att se poängen med vad de gör. När de filmar något de har hittat, blir själva filmandet lika med att fånga det som berättas på en bild (ett konstverk) eller i ett föremål. Det gör att gestaltningen av ord och motsatsord inte öppnar upp för ett händelseförlopp utan blir mera statiskt. Det är svårt för dem att utveckla detta till scener. Eleverna tappar engagemanget när de hela tiden skall ta fler och fler bilder och filma fler sekvenser utan att egentligen använda dem. Jag får mig en liten tankeställare – för själv upplevde jag att det här momentet var så inspirerande. Men något gör att det inte alls fungerar i det här sammanhanget. När jag senare får respons på vad ungdomarna har tyckt, tror jag att uttrycket *vissa övningar* syftar på denna övning kring berättande. Mauricio skriver: "det enda negativa vi fått höra (från ungdomarna) är att vissa övningar har varit lite långa, att de snabbare vill se resultat."

Torsdag den 11 maj kl 10-12

Baserat på tisdagens mindre lyckade pass, bestämmer jag mig för att tydligare koppla dagens pass till temat färg och utgå från vår utställning "Med kärlek till färgen – möt Göteborgskoloristerna". Vi börjar i utställningen och jag beskriver konstnären och läraren Tor Bjurströms tid som lärare på Valands målarskola 1920-1929 och hans syn på färg och måleri. Vi tittar närmare på några verk och jag presenterar också ett par av konstnärerna lite närmare. Därefter får de i uppgift att bland de över 120 verk som utställningen omfattar välja ut och ta tre stillbilder på tre olika färger: rött, blått och gult. De arbetar två och två. När vi åter samlas har det uppstått diskussioner om vad det är man ser. Någon har upptäckt ett verk som man blir nyfiken på – de har tittat på hela utställningen med fokus på att "leta färger". När vi diskuterar de val av respektive färg som varje grupp har gjort uppstår väldigt tydligt en skillnad mellan vad man definierar som gult. Rätt respektive blått. Man kommer in på frågor kring teknik – hur oljefärgen är applicerad. Det blir också uppenbart att vissa utsnitt är enkla att härleda till den bild som detaljen kommer ifrån, medan andra är nästan omöjliga. Ett bra sätt att verkligen titta på bilden. Det blir ganska långa diskussioner kring både begreppet färg och funderingar kring hur olika man definierar en och samma sak. Därefter får var och en välja en bild som man tycker är intressant och förklara varför man valde just den bild som man valde. En del hade svårt att bestämma sig för bara en – man hade velat välja flera. Vi avslutade med att fundera över vilken typ av musik som hade passat bra för att framhäva stämningen i den bild man valt. Jag upplever att lektionen blev en bra blandning mellan att se, göra och reflektera.

3. TEATERELEVER ÅRSKURS 1

"Med kameran som verktyg i Diktprojektet"

Under hösten har jag ett möte på Sinclair med teaterlärare Nina Wall och teater- och medialärare Mikael Stålnacke den 16 december kl 10.40. Vid detta tillfälle presenterar de diktprojektet som ett möjligt fokus för samarbete kring att utforska kameran som verktyg. Vi bokar in lektioner under åren 2017 och ytterligare ett möte på Sinclair den 10 februari kl 10.40. Eleverna skriver egna dikter på svenska lektionerna, som de sedan skall gestalta och presentera i en scenisk framställning under Diktprojektet

Rösten-rummet-bilden - process och gestaltning

Ljud(musik/effekter)

Bild (stillbilder/rörliga bilder)

Röst/text (uppläst/inläst)

Gestaltning (i rummet/i offentlig miljö/på scenen)

Vecka10 - Filmsalen på Sinclair kl 8.30 – 11.30

Rösten (Ljudet/hörseln)

- Var och en läser upp sin dikt inför gruppen
- Arbeta i par – spela in varandras uppläsningar
- Vi spelar upp och lyssnar(tittar) tillsammans
- **Uppgift till träffen vecka 12**

Om man vill kan man fortsätta att testa att spela in sin egen röst och göra inläsningar av sin egen dikt, med fokus på RÖSTEN. Jag introducerar nästa veckas uppgift: vill man kan man testa lite om man har en särskild plats hemma som man vill prova att läsa sin dikt på (filma/spela in: röst och bild).

Reflektion: *Teknik är aldrig enkelt – att ha iPad är inte garanti för att man har iMovie. På skolans iPads kan man inte ha Apple-id – går inte att ladda ner iMovie gratis; så dumt... Bra att varva lyssnande, samtal och görande...*

Vi samlas i filmsalen, jag presenterar mig och ger en bakgrund till varför jag arbetar tillsammans med eleverna i Diktprojektet vid tre tillfällen. Jag berättar om Curatorsprogrammet och mitt utforskande av hur man kan arbeta med kameran som verktyg i konstpedagogiken. Jag berättar att vi kommer att arbeta med iPads (men som sagt: att ha tillgång till iMovie på skolans iPads visar sig vara problematiskt). Vi gör namnskyltar för att jag lättare skall lära mig deras namn.

Eleverna (Elin, Ellen, Matilda, Philip, Daniel, Roxanna, Emma, Isabella, Alice och Turid) presenterar sig sedan genom att läsa sina dikter högt – de läser dem högt för varandra för första gången. Vid detta första tillfälle fokuserar vi på rösten. Jag visar en bild som beskriver hur vi hör vår egen röst både inifrån kroppen som blir som en resonanslåda och talet så som det kommer ut ur vår mun. När vi hör vår inspelade röst hör vi oss bara utifrån och detta förändrar hur vi uppfattar/upplever vår röst.

Tomas Tranströmer

<https://www.youtube.com/watch?v=mrzePp6WJgU>

Olivia Bergdahl på Poetry Slam-SM 2007

<https://www.youtube.com/watch?v=fSQaEC1YgA0>

Jag spelar två exempel på röster som läser/framför sina egna dikter. Den ena är Tomas Tranströmer som läser "Romanska bågar". Här ser man en stillbild med ett porträtt på Tranströmer och så hör man hans röst läsa dikten. Sedan spelar jag upp ett klipp på Olivia Bergdahl när hon framför sin dikt "För alla tusenden" på Poetry Slam-SM i Helsingborg 2007. Vi diskuterar hur vår uppmärksamhet förändras beroende på om bara hör rösten eller om vi också ser kroppsspråket. Deras olika sätt att framföra sina texter. Hur innehållet i Tranströmers dikt svarar mot det rum som han gör sin läsning i – det låter som ett kallt rum, det kunde vara en kyrka. Bergdahls sätt att ladda framförandet känslomässigt. Hur de andas och nyanserar sina läsningar, fast på olika sätt.

Därefter får eleverna arbeta två och två (några tre och tre) och spela in varandras läsningar – gärna experimentera med tonfall, känsla och hur man läser/framför texten. Efter 45 minuter samlas vi igen och lyssnar på de inspelade läsningarna: hur känns det att höra sin egen röst?

Vecka 11 – Filmsalen på Sinclair kl 8.30 – 11.30
Rösten i (det offentliga) rummet (ljud och bild)

Evert Taube, 1954 (7.30 minuter in i klippet)

Evert Taube bladdrar i sitt minnesalbum, berättar och sjunger. <http://www.filmarkivet.se/movies/15-minuter-med-evert-taube/>

Kärlek Solsken och Sång, 4 min, 2007

Brandelius har blivit Evert Taube och uppvaktar människorna i Göteborg.
<https://vimeo.com/15220187>

Simon Matiwos- Svensk Mästare Poetry Slam 2015, " Tänk om"

<https://www.youtube.com/watch?v=LO6mqP4yfVE>

"Sluta Klaga" - Elise Ekmen, Silvermedaljör i individuellt Poetry Slam-SM 2015

<https://www.youtube.com/watch?v=7Nfsy8YNUM8>

- Gå ut och hitta en plats i stadens rum, där du blir filmad när du framför din dikt. Jobba parvis.
- Vi samlas och tar del av varandras inspelningar – vad förändrades av platsen?

Vi tittar och lyssnar på exemplet med Evert Taube – hans teatrala framförande i både sång och berättande. Sedan tittar och lyssnar vi på Catti Brandelius som gestaltar Evert Taube – hon går runt i Göteborg och framför "Kärlek, solsken och sång", interagerar med människor och dyker upp i olika miljöer i stadens rum. Vad tycker man och tänker kring det man ser? Vi diskuterar hur hon leker med Evert Taubes persona. Sedan tittar/lyssnar vi på hur Simon Matiwos och Elise Ekmen framför sina dikter. Simon står på en gård i ett förortsområde – man ser grönskan runt omkring honom och hör hur barn leker i bakgrunden. Elise står på en höjd med utsikt över ett förortsområde, det blåser och man hör sirener i bakgrunden. Vad uttrycker de och hur skiljer det sig från Evert Taube och Catti Brandelius? Vi tittar på och diskuterar hur de använder kroppsspråket och rösten, rytmen och sättet att frasera och betona orden på. Därefter får de själva i uppgift att välja två olika platser i det offentliga rummet där de provar att läsa sina dikter – gärna platser med stor kontrast så att man kan se vad som händer – hur platsen påverkar diktens innehåll. Oförutsedda saker som plötsligt händer på den plats som man väljer. De använder sina mobiler och jobbar två och två – en i gruppen vill jobba på egen hand. De får en timma på sig.

Efter en timma börjar de komma tillbaka – uppspelta och ivriga att få spela upp. Då har vi det här med tekniken: hur få över filerna? Långsamt Internet, svårt att mejla över filerna. Ladda upp via Sprend – inte heller enkelt. Vi kopplar med kabel mellan Mac och Ipad – det går bra. Men att koppla Android till Mac, där blir det stopp.

Vi tar del av och diskuterar två grupperns inspelningar – det är så spännande att ta del av det material som växer fram. Deras olika sätt att genom val av plats och sätt att filma påverkar hur dikten upplevs. Det blir en del komiska situationer/effekter - som när en motorsåg plötsligt drar igång och ger överraskande betydelser åt framförandet. På grund av "teknik strulet" blir vi fördröjda och bestämmer att vi inleder nästa tillfälle med att titta på de övriga två gruppernas inspelningar. "Mötet med tekniken på gott och ont" – som Nina säger...

Vecka 12- Filmsalen på Sinclair kl 8.30 - 11.30

Konstnärlig gestaltning (visuell gestaltning)

Vi samlas i filmsalen och inleder med att lägga upp de filmer som vi inte hann ta del av förra gången. En elev har valt en plats på en central kyrkogård, där hon spelar in sig själv. Det känns som att hon är i ett naturreservat – inte alls i centrala Uddevalla. Hon kommer av sig några gånger och börjar om: väldigt effektivt och personligt. Vi tittar på en film som är inspelad inomhus i ett mörkt rum (det visar sig vara en bastu) med dramatiskt ljus på ansiktet. Samma person har också gjort en inläsning mot en vit bakgrund med naturligt ljus. Vi diskuterar hur olika man uppfattar framförandet – det ena mer teatraliskt, det andra mer som en blogg. Vi pratar lite om roll och person. De två killarna i gruppen har varit uppe på I17 (en militärförläggning) och spelat in varandra. En plats som de valt för att framföra dikten på var uppe på en jeep, med järnkonstruktioner (järnet fanns också med i dikten), som är placerad utanför försvarsmuseet. Dikten var filmad i grodperspektiv och personen i klippet upplevs som väldigt monumental, där han avtecknar sig mot trädtoppar och flikar av himlen. Den andra uppläsningen är filmad ur ett fågelperspektiv, med personen sittandes på en trappa omgiven av spåda träd och med alla de vissna fjolårslöven på marken. Den andra killens dikt lästes med kameran riktad rakt in genom en rektangulär öppning på någon typ av fordon (kanske även detta på jeepen) som likt en tavla eller tv-ruta ramar in ansiktet på den som läser. I nästa klipp ser man en stor trädstam i en lövskog, med fjolårslöven på marken. Plötsligt kliver personen fram bakom trädet och börjar läsa sin dikt (senare berättar han att han inspirerats av ett klipp på Youtube, där en kille spelas in av sin tjej – han älskar naturen, vantrivs framför kameran och kommer på idén att gå in bakom en trädstam). Valet av dikt var också intressant – Bä bä vita lamm. En ung vuxen kille – barnet.

Vi har undersökt rösten: att läsa upp för andra, att spela in sin uppläsning och spela upp för andra – och att höra sig själv! Vi har undersökt att läsa dikterna i det offentliga rummet – vad händer när vi placerar uppläsningen i en viss miljö, hur påverkar det tolkningen/uttrycket? Nu är det dags att undersöka visuell gestaltning. Vi börjar med att titta på två klipp som exempel på två olika konstnärliga gestaltningar:

Laurie Andersen - Language Is A Virus (From Outer Space)

<https://www.youtube.com/watch?v=KvOoR8m0oms>

<https://www.youtube.com/watch?v=mua8Pr6uRso>

John Akomfrah

<https://www.youtube.com/watch?v=Jv7NNTC8sMQ>

Eleverna arbetar i par, grupp eller på egen hand för att göra dagens uppgift: att ta en bild som sammanfattar essensen – det viktigaste i sin egen dikt.

- Hur skulle du förmedla diktens innehåll/stämning i en bild?

De har 40 minuter på sig att ta/hitta/skapa bilden. När tiden har gått återsamlas vi i filmsalen och laddar/skickar över bilderna från telefon/lpad till datorn som är kopplad till projektorn (hurra: tekniken är med oss!). Vi tar del av allas bilder – från den rostade järnstolpen i närbild till iscensättningar av relationsdramer, där de arbetar med svartvitt och med kontrasten mellan svartvitt och färg. En bild är tagen precis utanför skolan, man ser Lagerbergsgatan ner och så står personen med armarna i kors "här är jag" – som hon själv beskriver det: att det är ok att vara i världen precis som den man är. Killen som valde att läsa Bä bä vita lamm visar en illustration av Elsa Beskow – en bild som också väcker ett barndomsminne hos honom, där barnet (han/hon/hen) står på en grön äng med maskrosor i olika stadier - från knopp till blomma och fröställning – mitt emot ett lamm. Vi får fina samtal och diskussioner – där jag tror att vi hjälper varandra att se olika saker på ett berikande sätt.

Tre exempel på dikter som översatts till bild:

Foto: Ellen Månsson, 2017

Ellen (iscensatt fotografi + dikt)

Förstå hur jag mår

De ser och skrattar, medan jag inte förstår

De ser och skrattar, när de ser hur jag mår

Tomatröda kinder

ner regnar vattendroppar

jag springer iväg,

medan de skrattar och ser på jag försvinner,

för att de aldrig kommer förstå.

Foto: Elin Johansson, 2017

Elin (iscensatt fotografi + dikt)

Se hur jag blöder för dig

Att vända sig om och inte falla

Att möta värmen som aldrig funnits där

Att tappa balansen och låtsas som ingen såg

Resa sig upp och låta vingarna omsluka oss två

För det är vad jag vill, jag vill vara nära dig

Jag öppnar mina sår och blöder för dig

Önskar att du kunde göra detsamma för mig

Din skönhet och hela din personlighet

Jag hoppas att vår kärlek varar i all evighet

Det sägs att bara tiden går

Så ska den läka alla sår

Foto: Daniel Johnsson, 2017

Daniel (fotografi + dikt)

Vi ska långsamt grillas och plågas
framför helvetets portar.

Vi ska brinna, Brinna i evigheter.

Vi ska Plågas i skärseldens lågor.

Från Norrland till helvetets port.

Vägen kantad av stål.

Stål rostar likt världen fallerar.

Avslutningsvis: tänk på att det ni nu har skapat är som ett litet arkiv med olika material, som ni kan använda och bygga vidare på i er gestaltning av dikten. Ni kan använda det material ni har samlat in/skapat och jobba med dikten i rummet: med projektioner, ljud och bild... Ambitionen har varit att öppna dörrar och visa på möjligheter: men det är ni som väljer vad ni vill använda er av och hur. Det skall bli spännande att se vad detta tar vägen...

Själva slutpresentationen av Diktprojektet kommer att äga rum den 7 juni i teatersalen på Akademi Sinclair. Mitt inspel i början av projektet har fungerat som en inledning till det arbete, som sedan har utvecklats av deras ordinarie lärare. Vad tog de med sig från våra träffar? Den visualisering av dikterna som vi arbetade med i det sista momentet, verkar vara det som de flesta har burit med sig. Idén att man kan projicera bilder på scenen vid framförandet och visuellt gestalta dikternas innehåll och stämning.

7 juni kl 18.00 i teatersalen på Sinclair

Så är det dags för slutpresentationen av "Diktprojektet" och jag går upp till teatersalen på Akademi Sinclair, där eleverna förbereder sitt framträdande. Teaterläraren Nina Wall visar ett bildspel som presenterar arbetsprocessen och upplägget – hur vi steg för steg arbetade med kameran som verktyg från rösten och rösten i rummet till den skrivna dikten översatt till visuell bild. Det är en underbar känsla att ta del av materialet som de har arbetat sig fram till. Jag har inte sett någonting sedan det sista tillfället då jag träffade eleverna och nu får jag ta del av iscensättningar som gestaltar genom att blanda den inspelade rösten, stillbilden och den rörliga bilden med det fysiska agerandet på scengolvet. Jag blir förvånad över hur mycket de faktiskt har använt sig av det som vi arbetade med under våra tre träffar. Det värmer mig i själen att se de sceniska gestaltningarna av deras dikter - väldigt individuella och kollektiva på samma gång. Varje elev blir synlig genom sitt individuella uttryck men gestaltningen omfattar dem alla som grupp. De vågar använda sig själva och dela med sig av känslor, uttryck och tankar som är väldigt personliga och de har verkligen utforskat nya media som en del av den konstnärliga gestaltningen.

Litteraturförteckning

- Arendt, H. (1998). *Människans villkor: vita activa*, (Rev. utg.). Göteborg, Daidalos
- Arvidsson, K., Werner, J. (Red.). (2011). *Konstpedagogik=Art Education*. (Series Skiascope, 2001-872X; 4). Göteborg, Göteborgs konstmuseum
- Aure, V., Illeris, H., Örtengren, H. (Red.). (2009). *Konsten som läranderesurs: syn på lärande, pedagogiska strategier och social inklusion på nordiska konstmuseer*. (Series NAM publikation, 47). Skärhamn, Nordiska akvarellmuseet
- Bahlenberg, J. (2005). *Carlo Derkert. Porträtt av en konstvisare*, Hedemora, Gidlunds förlag
- Cavin, E. (1994). *In search of the viewfinder: A study of a child's perspective*, Visual Sociology, 01/1994, Vol.9(1), s. 27-41. doi: 10.1080/14725869408583729
- Dewey, J. (1999). *Demokrati och utbildning*, Göteborg, Daidalos
- Häikiö Karlsson, T., Lindgren M., Johansson, M. (Red.). (2014). *Texter om konstarter och lärande*, Göteborg, Göteborgs universitet
- Lindberg, A. L. (1989) *Konstpedagogikens dilemma: historiska rötter och moderna strategier*. (Doctoral thesis, Serie Lund studies in art history, 2). Lund, Lunds universitet
- Mark, E., Renström, M. (2011). *Att se sig själv från ett annat håll*, (Rapport/ Grundtviginstitutet vid Göteborgs universitet; 10). Göteborg, Göteborgs universitet
- Molander, B. (1993). *Kunskap i handling*, Göteborg, Daidalos
- Nordström, G. Z. (2011). *Konst, bilder, pedagogik eller gossen som inte ville sluta skolan*, Stockholm, Albert Bonniers förlag
- Parsberg, C. (2016). *Hur blir du en framgångsrik tiggare i Sverige? En undersökning av tiggandets och givandets bilder 2011-2016*. (Series: Dissertations from Academy of Fine Arts at Umeå University; 1). Lund/Umeå, Lunds universitet/ Umeå universitet. Tillgänglig: <http://beggingandgiving.se/>
- Sontag, S. (2001). *Om fotografi*, (Ny utg.) Stockholm, Natur och kultur
- Stiegler, B. (2011). *Återerinring och minnesstöd. Platon som den förste att tänka proletariatet*. Dahlberg, L., Ruin, H. (Red.). *Fenomenologi, teknik och medialitet*. (s. 231-253). Huddinge, Södertörns högskola

Digitala källor:

- Barnfilmskolan (2017). Hämtad 2017-06-08. www.barnfilmskolan.se
- Reggio Emilia Institutet (2017). Hämtad 2017-06-08. www.reggioemilia.se